

Przestępstwa z nienawiści w Polsce

**na podstawie badań akt sądowych
z lat 2007 - 2009**

opracowanie graficzne

Michał Braniewski

redakcja raportu:

Amudena Rutkowska,

redakcja językowa:

Marek Gumkowski

prowadzenie badań w sądach:

Adam Kwiecień, Paweł Kwiecień, Milena Liszka, Amudena Rutkowska, Andrzej Smosarski

Projekt jest realizowany przy wsparciu udzielonym przez Islandię, Liechtenstein i Norwegię ze środków Mechanizmu Finansowego Europejskiego Obszaru Gospodarczego oraz Norweskiego Mechanizmu Finansowego oraz budżetu Rzeczypospolitej Polskiej w ramach Funduszu dla Organizacji Pozarządowych, a także dzięki wsparciu Fundacji im. Stefana Batorego w ramach programu „Przeciwdziałanie nietolerancji”.

Przestępstwa z nienawiści w Polsce

**na podstawie badań akt sądowych
z lat 2007 - 2009**

Stowarzyszenie przeciw Antysemityzmowi i Ksenofobii

Wstęp

Wśród działań przewidzianych do realizacji w ramach projektu „Prawo przeciw nienawiści” badanie akt sądowych wyróżniało się oryginalną koncepcją, a także tym, że jeden z istotnych celów projektu, jakim była kontrola poprawności funkcjonowania policji i sądownictwa wobec przestępczości motywowanej nienawiścią i nietolerancją, był tu osiągnąć dzięki bezpośrednim kontaktom z organami wymiaru sprawiedliwości. Stowarzyszenie „Otwarta Rzeczpospolita” zdecydowało się sprawdzić szczegółowo wybrane sprawy pod wpływem opinii, że nieskuteczność prawa w takich wypadkach może wynikać nie tyle z wadliwych przepisów, ile z ich nieprawidłowego stosowania oraz opieszałości i zaniechań ze strony konkretnych instytucji i osób. Takie przekonanie, na którego poparcie znajdowaliśmy coraz to nowe przykłady, nakazywało poświęcić szczególną uwagę kwestii egzekwowania prawa. Badanie akt spraw karnych przez przedstawiciela organizacji niebędącej stroną nie miało w Polsce wielu precedensów, toteż z niepokojem oczekiwaliśmy, czy naszą interpretację prawa o dostępie do informacji podzielią prezesi sądów w różnych regionach Polski. Jednak w większości przypadków zgodę na udostępnienie akt uzyskaliśmy bez większych problemów. Mamy więc nadzieję, że jednym ze skutków naszych działań będzie przetarcie nowej, wciąż mało wykorzystywanej ścieżki postępowania także dla innych organizacji obywatelskich.

Przyjęliśmy następującą procedurę: na piśmie zwracaliśmy się do prezesów sądów rejonowych (powołując się na ustawę o dostępie do informacji publicznej z 6 września 2001 roku) z pytaniem, czy w latach 2007 - 2009 toczyły się w nich sprawy karne w związku z czynami opisanymi w art. 119 k.k. (stosowanie przemocy lub groźby bezprawnej wobec grupy osób bądź poszczególnej osoby z powodu jej przynależności narodowej, etnicznej, rasowej, politycznej, wyznaniowej lub z powodu

jej bezwyznaniowości lub wzywanie do popełnienia takiego przestępstwa), 256 k.k. (propagowanie ustroju faszystowskiego lub innego totalitarnego lub nawoływanie do nienawiści na tle różnic narodowościowych, etnicznych, rasowych, wyznaniowych lub ze względu na bezwyznaniowość) i 257 k.k. (publiczne znieważenie grupy lub osoby z powodu jej przynależności narodowościowej, etnicznej, rasowej, wyznaniowej lub z powodu jej bezwyznaniowości lub naruszenie jej nieetykalności cielesnej z takich powodów). W tym samym piśmie pytaliśmy o sygnatury spraw i wyroki, jakie ewentualnie zapadły w takich procesach. Jeśli odpowiedź była twierdząca składaliśmy prośbę o możliwość zapoznania się z aktami spraw o podanych sygnaturach - z zaznaczeniem, że będzie to wykorzystane w ramach statutowych zadań Stowarzyszenia. W zdecydowanej większości wypadków nasze starania spotkały się z przychylną reakcją. Zaledwie kilka sądów zignorowało nasze pierwsze pismo z prośbą o ogólne informacje, a spośród tych placówek, które udzieliły takich informacji, zaledwie dwie odmówiły dostępu do akt. W sytuacji, gdy prawo każdego obywatela do informacji nieograniczonych klauzulą poufności czy tajności wciąż nie jest przez urzędników traktowane jako coś oczywistego, taki wynik taki należy uznać za satysfakcjonujący. Oczywiście, wszystkie przypadki braku odpowiedzi lub odmowy udostępnienia akt zmniejszyły liczbę pozyskanych przez nas informacji, ze szkodą dla reprezentatywności badań.

Analiza wyników tych badań i sformułowanie na jej podstawie ocen czy rekomendacji nie jest zadaniem autora niniejszego wstępu, toteż w tym miejscu może się on jedynie pokusić o kilka refleksji na kanwie obserwacji postępowań przygotowawczych i sądowych. Kwestią, na którą warto zwrócić uwagę, jest częste niedbalstwo i usterki w prowadzeniu postępowań przygotowawczych. W pewnych wypadkach sprawia to dziwne wrażenie w zestawieniu z materią opisywanych spraw i charakterem czynów będących przedmiotem sprawy. Na przykład w niektórych protokołach policyjnych słowo „Żyd” pisane jest małą literą, choć nic nie wskazuje na to, że chodzi o wyznawcę religii mojżeszowej, a nie przedstawiciela grupy narodowościowej. Jednocześnie fakt pisania tego słowa małą literą przez oskarżonego w jednej ze spraw został uznany przez biegłą (specjalistkę od języka polskiego) za świadectwo negatywnego stosunku do osób tej narodowości. Zdarzało się też, że niechlujny opis wypaczał sens sprawy, gdy np. wynikało z niego, że zniesławieniem było samo nazwanie czyjejś narodowości. Przeglądając akta pokrzywdzony mógłby dojść do wniosku, że dla policji czy prokuratury jego własna przynależność narodowa sama w sobie stanowi wstydlivy element tożsamości, który należy chronić

przed ujawnieniem. Na szczęście na etapie sporządzania aktu oskarżenia błędy tego rodzaju były korygowane.

Warto też podkreślić stopień skomplikowania niektórych spraw, w których zarówno uznanie winy oskarżonego, jak i stwierdzenie jego niewinności może wywołać kontrowersje. Czy zdjęcie na koncercie rockowym koszulki i ukazanie nagiego torsu pokrytego tatuażami o tematyce nazistowskiej można uznać za publiczne pochwalanie systemu totalitarnego, czy też należy uznać, że ciało człowieka stanowi jego integralną część z natury na tyle intymną, że nie sposób go uznać za po prostu banner reklamowy? Czy rozpowszechnianie dawnej modlitwy kościoła katolickiego traktującej o potrzebie odmawiania pacierzy za „wiarołomnych żydów” stanowi akt szerzenia nienawiści na tle narodowościowym lub wyznaniowym, czy - jak tłumaczył oskarżony - było wyrazem troski o zbawienie duszy innowierców? Czy dorysowanie do wykonanego kredą na dziedzińcu szkoły rysunku kilku symboli faszystowskich jest propagowaniem ustroju totalitarnego, czy dziecinną psotą ucznia, zafascynowanego kultem siły kojarzonym z reżimem nazistowskim? Tego rodzaju dylematy pojawiają się przy okazji zdarzeń, w których rasizm i nietolerancja są tylko dodatkiem do codziennego chamstwa i głupoty. Do nich należy sytuacja, w której sprawcy atakowali ciemnoskórych studentów, bo „oni mieli takie wielkie wargi”, czy też obrażali romskie kobiety w sklepie spożywczym ze złości, że nie pozwolono im zrobić zakupów po jego zamknięciu.

Przyglądając się wydanym wyrokom, można stwierdzić, że zrozumienie przestępczego charakteru tego rodzaju czynów jest już w polskich sądach powszechne. Stosowane sankcje - przeciętnie 6-9 miesięcy pozbawienia wolności w zawieszeniu na okres 2-3 lat oraz grzywna - trudno uznać za nadmiernie łagodne. Tego rodzaju kary, orzekane np. za rozlepienie kilkunastu nalepek o tematyce faszystowskiej czy wznoszenie okrzyków, pokazują, że czas tolerancji dla nietolerancji się skończył. Warto jednak pamiętać, że te optymistyczne konstatacje oparte są o dane obarczone pewnym błędem, dotyczą bowiem jedynie spraw podjętych przez policję i prokuratorów. Nie wiemy, jak wielka liczba spraw odpadła po wstępnej ocenie tych instytucji. Doświadczenia „Otwartej Rzeczypospolitej” wskazują, niestety, że przypadków takich może być wiele.

Rzuca się również w oczy, że już na poziomie śledztwa osoby podejrzane o czyny motywowane nienawiścią i nietolerancją często uznają w pełni swoją winę i występują o możliwość dobrowolnego poddania się karze po ustaleniu jej

wymiaru w negocjacjach z prokuratorem. Wyraźną mniejszość stanowią sprawy karne, w których oskarżeni aż do końca procesu odmawiają przyznania się do winy i podtrzymują swoje racje polityczne czy ideologiczne. Obserwując społeczne i psychologiczne uwarunkowania sprawców, można stwierdzić, że wielu z nich to osoby o niskiej pozycji społecznej, wyraźnie znajdujące się na marginesie życia społecznego, często nadużywające alkoholu, niekiedy już wcześniej dokonujące drobnych przestępstw. Jak się wydaje, omawiane tu formy agresji mogą stanowić u nich reakcję na niezdolność do radzenia sobie z problemami osobistymi i wynikać z poczucia braku szans życiowych. Z wyjątkiem przypadków związanych z neonazistowskim skrzydłem subkultury skinheadów motywacja ideologiczna nie odgrywa, jak się wydaje, większej roli, a nietolerancja wobec inności stanowi jeden z aspektów aspołecznej osobowości sprawców. Problemy rasizmu i nietolerancji łączą się więc nie tylko z wpływami ideologii faszystowskiej czy nazistowskiej, ale mają swoje korzenie w zakłóceniach współżycia społecznego, o czym nie należy zapominać przy projektowaniu działań mających na celu redukcję liczby przestępstw i resocjalizację ich sprawców.

Andrzej Smosarski

Trochę statystyki,

czyli wykaz postępowań sądowych toczących się w Polsce w latach 2007-2009 w sprawie przestępstw z artykułów 119, 256 i 257 kodeksu karnego na podstawie informacji udzielonej przez sądy

Materiał prezentowany w tej publikacji jest efektem rocznego projektu badawczego, w ramach którego dokonano analizy akt sądowych ze spraw z oskarżenia publicznego o propagowanie faszystowskiego ustroju państwa lub nawoływanie do nienawiści na tle różnic narodowościowych, etnicznych, rasowych, wyznaniowych (art. 256 k.k.), o znieważanie ze względu na przynależność narodową, etniczną, rasową, wyznaniową (art. 257 k.k.) oraz o stosowanie przemocy z powodu przynależności narodowej, etnicznej, rasowej, wyznaniowej (art. 191). Przedstawione poniżej informacje uzyskano w rezultacie korespondencji z sądami okręgowymi i rejonowymi oraz na podstawie ankiety badania akt.¹

Zgodę na wgląd do akt otrzymaliśmy w przypadku 55 spraw, a zbadaliśmy 38 z nich. Powody tego, że niektóre akta nie zostały przeczytane, były różne. W dwóch przypadkach okazało się, że sprawa, mimo zgody wyrażonej przez sąd, była w trakcie apelacji, w jednym - najważniejsza część dokumentacji znajdowała się w prokuraturze. W pozostałych zgodę otrzymaliśmy dopiero pod koniec realizacji projektu, w czasie gdy już analizowaliśmy zebrany materiał. Przedstawione dalej dane dotyczą materiału zbadanego. Zainteresowanych pozostałymi sprawami odsyłam do tabeli, w która w formie skrótowej przekazuje najważniejsze informacje na temat wszystkich spraw, do których dotarliśmy.

Wśród zbadanych spraw 16 dotyczyło oskarżenia z art. 256 k.k., 17 - z art. 257 k.k, a 5 - z art. 119 k.k., z czego spraw o potrójnej kwalifikacji z art. 256 i 257 i 119 k.k.

---

¹ wzór ankiety znajduje się w załączniku na str.62

nie było w ogóle, z art. 256 i 257 było 7, jedna sprawa miała podwójną kwalifikację z art. 257 i 119 k.k., natomiast nie było żadnej z art. 256 i 119 k.k. We wszystkich tych sprawach oskarżone były 52 osoby, a skazane 41, przy czym w dwóch przypadkach dotyczyło to tych samych osób, z których jedna została w obu sprawach uniewinniona, a druga - w obu skazana.

W sprawach zapadły następujące wyroki:

- 41 wyroków skazujących (9 pozbawienia wolności, 28 pozbawienia wolności w zawieszeniu na czas próby, 1 ograniczenia wolności polegający na pracach społecznych, 3 wyroki samej grzywny);

- 3 wyroki umarzające;

- 3 wyroki warunkowo umarzające;

- 5 wyroków uniewinniających.

Apelację wniosło 10 osób na 37 skazanych. W jednym przypadku oskarżony wniósł kasację do Sądu Najwyższego.

Prokuratury wносиły apelację w 6 przypadkach. W jednym z nich wniósł apelację również oskarżyciel posiłkowy.

W 6 przypadkach wiadomo, że zastosowano areszt tymczasowy.

W 3 przypadkach oskarżonymi były kobiety, z których dwie zostały uniewinnione (zarzut namalowania i powieszenia w mieszkaniu transparentu o treści faszystowskiej), w sprawie innej kobiety zapadł wyrok umarzający (zarzut znieważenia na ulicy mężczyzny z powodu jego żydowskiego pochodzenia).

Wśród ofiar były cztery kobiety - dwie Romki znieważone z powodu przynależności etnicznej, dziewczyna obrzucona inwektywami na portalu społecznościowym z powodu swojego żydowskiego pochodzenia oraz wyznawczyni hinduizmu znieważona przez osobę prowadzącą organizację do walki z sektami.

Niektórym czytelnikom tabela z zestawieniem danych i krótkimi opisami może się wydać zbyt sucha i nieciekawa, choć to monotonne na pierwszy rzut oka zestawienie dotyczy spraw, z których właściwie każda jest wyjątkowa, bolesna i tragiczna zarówno dla ofiary, jak i, często, dla sprawcy. W takim wypadku radzę zacząć lekturę raportu od tekstów specjalistów, których poprosiliśmy o interpretację zebranych przez nas danych pod kątem językowym, społecznym i prawnym.

Amudena Rutkowska

Wykaz postępowań sądowych w latach 2007-2009

**w sprawie przestępstw z artykułów 119, 256 i 257 k.k.
na podstawie informacji udzielonej przez sądy**

opracowanie zestawienia
Amudena Rutkowska

l.p.	Okreg/Rejon	artykuł	sygnatura	sposób zakończenia	dostęp do akt i danych statystycznych	czego dotyczyła sprawa?
1	Sąd Okręgowy w Białymstoku	1) 258,256 2) 258,256	1) III K 38/08 2) III K 117/08	1) trzy wyroki skazujące (1 rok pozbawienia wolności i 180 zł na rzecz Skarbu Państwa, 1 rok i 6 mies. pozbawienia wolności, 300 zł na rzecz Skarbu Państwa i w ramach obowiązku naprawienia szkody 850 zł odszkodowania na rzecz Gminy Białystok, 1 rok i 8 mies i 8 mies. pozbawienia wolności, 300 zł na rzecz Skarbu Państwa i 1600 zł na rzecz Gminy Białystok), dwa uniewinniające; apelacja oskarżonych prokuratora i oskarżyciela posiłkowego uwzględniona, nie wyznaczono jeszcze terminu rozprawy przed Sądem Apelacyjnym 2) wyrok uniewinniający	1) Podanie ilości spraw i ich sygnatur w okregu białostockim. akta sprawy z SO udostępnione i przejrzane w sądzie Apelacyjnym. 2) akta udostępnione i nieprzejrzane.	1) grupa o nazwie Czwartha Edycja /dewastacja cmentarza żydowskiego/ 2) sprawa osoby powiązanej z grupą Czwartha Edycja (wyłączona do odrębnego postępowania)
2	Sąd Rejonowy w Białymstoku	1) 257, 158 § 1 2) 159,212,256,288 3) 256 4) 158, 257, 275, 278 § 1 i 5, 280 § 1 5) 256 6) 256 7) 256	1) WIK 330/08 2) XV K 5/08 3) XV K 797/08 4) XV K 1323/08 5) II K 1340/07 6) WIK 424/08 7) XV K 313/08	1) wyrok skazujący (kara 8 miesięcy za pobicie, kara 6 miesięcy za znieważenie. łączna kara - 1 rok pozbawienia wolności) 2) dwa wyroki skazujące. 10 mies. i 9 mies. w zawieszeniu (później wykonanie kary pozbawienia wolności na 10 mies. ze względu na naruszenie zasad warunkowego zawieszenia kary) 3) postępowanie umorzono na okres 1 roku tytułem próby, 500 zł na cele społeczne 4) dwa wyroki skazujące w pierwszej instancji (2 lata oraz 2 lata i 6 mies. pozbawienia wolności i odszkodowanie dla pobitego w wys. 450zł od każdego skazanego) apelacje oskarżonych przyjęte, sprawa w toku 5) w toku 6) postępowanie umorzone, sprawa zwrócona prokuraturze 7) sprawa przekazana do rozpoznania Sądowi Rejonowemu w Sosnowcu	1) pobicie i znieważenie z powodu przynależności rasowej 2) pobicie i propagowanie faszyzmu i nazistowskiego ustroju państwa poprzez umieszczanie na ścianach budynków symboli nazistowskich 3) umieszczenie na portalu youtube nagrania, na którym uczniowie podczas lekcji wstają z ławek i wznoszą ręce w faszystowskim geście 4) naruszenie nietykalności cielesnej ze względu na narodowość i rasę, 5) kradzież i rozboj 6) brak danych 7) brak danych 8) brak danych	1) pobicie i znieważenie z powodu przynależności rasowej 2) pobicie i propagowanie faszyzmu i nazistowskiego ustroju państwa poprzez umieszczanie na ścianach budynków symboli nazistowskich 3) umieszczenie na portalu youtube nagrania, na którym uczniowie podczas lekcji wstają z ławek i wznoszą ręce w faszystowskim geście 4) naruszenie nietykalności cielesnej ze względu na narodowość i rasę, 5) kradzież i rozboj 6) brak danych 7) brak danych 8) brak danych
3	Sąd Rejonowy w Białsku - Podlaskim	brak spraw				

4	Sąd Rejonowy w Sokółce	brak spraw						
5	Sąd Okręgowy w Łomży	brak spraw						
6	Sąd Rejonowy w Łomży	brak spraw						
7	Sąd Rejonowy w Grajewie	brak spraw						
8	Sąd Rejonowy w Wysokiem Mazowieckiem	brak spraw						
9	Sąd Rejonowy w Zambrowie	brak spraw						
10	Sąd Okręgowy w Olsztynie	158 § 1, 159, 119 § 1 III K 270/06	Dwa wyroki skazujące (2 lata i 6 mies. pozbawienia wolności; 1 rok i 6 mies. pozbawienia wolności), apelacja jednego z oskarżonych oddalona jako bezzasadna, kasacja do Sądu Najwyższego oddalona jako oczywiście bezzasadna	Podanie ilości spraw i ich sygnatur w okręgu olsztyńskim. Akta SO udostępnione i przejrzone	Pobricie maokańskiego aktora na festiwalu teatralnym w Węgorzycach			
11	Sąd Rejonowy w Olsztynie	brak spraw						
12	Sąd Rejonowy w Bartoszychach	brak spraw						
13	Sąd Rejonowy w Biskupcu	brak spraw						
14	Sąd Rejonowy w Elku	brak spraw						
15	Sąd Rejonowy w Giżycku	brak spraw						
16	Sąd Rejonowy w Kętrzynie	brak spraw						
17	Sąd Rejonowy w Lidzbarku Warmińskim	brak spraw						
18	Sąd Rejonowy w Mrągowie	brak spraw						
19	Sąd Rejonowy w Nidzicy	brak spraw						

20	Sąd Rejonowy w Olecku	brak spraw						
21	Sąd Rejonowy w Piszcu	brak spraw						
22	Sąd Rejonowy w Szczytnie	brak spraw						
23	Sąd Okręgowy w Suwałkach	brak spraw					podanie ilości spraw, ich sygnatur i sposobu zakończenia w okręgu suwałskim	
24	Sąd Rejonowy w Suwałkach	256	MII K 30/07	Wyrok skazujący (kara grzywny w wymiarze 200 stawek dziennych po 10 zł 200 zł opłat sądowych), wniesiono apelację			Odmowa dostępu do akt / nie podano przyczyny	brak danych
25	Sąd Rejonowy w Augustowie	brak spraw						
26	Sąd Rejonowy w Sejnach	brak spraw						
27	Sąd Okręgowy w Bydgoszczy	brak spraw					Podanie ilości spraw i ich sygnatur w okręgu bydgoskim	
28	Sąd Rejonowy w Bydgoszczy	256, 280 § 1	IIIK 1001/06	Dwa wyroki skazujące za rozboj (2 lata i 6 mies. oraz 3 lata pozbawienia wolności), uniewinnienie od zarzutu propagowania faszyzmu, apelacja prokuratora rejonowego odnośnie uniewinnienia od zarzutów z 256 kk., cofnięta na rozprawie przez prokuratora okręgowego			akta udostępnione i przejrzone	rozboj i posiadanie tatuaży z symbolami nazistowskimi na dłoniach
29	Sąd Rejonowy w Inowrocławiu	brak spraw						
30	Sąd Rejonowy w Mogilnie	brak spraw						
31	Sąd Rejonowy w Nakle nad Notecią	brak spraw						
32	Sąd Rejonowy w Szubinie	brak spraw						

33	Sąd Rejonowy w Świeciu	brak spraw						
34	Sąd Rejonowy w Tucholi	brak spraw						
35	Sąd Okręgowy w Elblągu	brak spraw						
36	Sąd Rejonowy w Elblągu	257 S 1	X K 845/05	Wyrok uniewinniający	Akta udostępnione pod koniec realizacji projektu / nieprzejęte	brak danych		
37	Sąd Rejonowy w Braniewie	brak spraw						
38	Sąd Rejonowy w Działdowie	brak spraw						
39	Sąd Rejonowy w Iławie	brak spraw						
40	Sąd Rejonowy w Nowym Mieście Lubawskim	brak spraw						
41	Sąd Rejonowy w Ostródzie	brak spraw						
42	Sąd Okręgowy w Gdańsku	brak spraw						
43	Sąd Rejonowy Gdańsk - Południe w Gdańsku	brak spraw						
44	Sąd Rejonowy Gdańsk - Północ w Gdańsku	257	II K 744/08	Wyrok skazujący - 6 mies. w zawieszeniu na 2 lata, grzywna w wysokości 100 stawek dziennych po 10 zł stawka, 220 zł tytułem opłaty, obciążenie kosztami sądowymi w wysokości 90 zł; apelację oskarżonego uwzględniono, uchylono wyrok i przekazano do ponownego rozpoznania przez S.R. Podczas badania sprawa była w toku	Akta udostępnione i przejęte	Znieważenie ze względu na naindowódź palestyńskiego właściciela straganu warzywnego		

45	Sąd Rejonowy w Gdyni	212,256,257	II K 527/08	Sprawę umorzono z uwagi na brak skargi uprawnionego oskarżyciela w przypadku art. 256 i 257, skargę z art. 212 przekazano do Wydziału Grodzkiego S.R. w Gdyni. Było to oskarżenie prywatne o czyn ścigany z urzędu.	Akta udostępnione i przejęzane	Sprawa znieważenia na tle religijnym wyznawców hinduizmu
46	Sąd Rejonowy w Kartuzach	brak spraw				
47	Sąd Rejonowy w Kościerzynie	brak spraw				
48	Sąd Rejonowy w Kwidzynie	brak spraw				
49	Sąd Rejonowy w Malborku	brak spraw				
50	Sąd Rejonowy w Sopocie	brak spraw				
51	Sąd Rejonowy w Starogardzie Gdańskim	brak spraw				
52	Sąd Rejonowy w Tczewie	brak spraw				
53	Sąd Rejonowy w Wejcherowie	brak spraw				
54	Sąd Okręgowy w Słupsku	brak spraw				
55	Sąd Rejonowy w Słupsku	brak spraw				
56	Sąd Rejonowy w Bytowie	brak spraw				
57	Sąd Rejonowy w Chojnicach	brak spraw				
58	Sąd Rejonowy w Człuchowie	brak spraw				
59	Sąd Rejonowy w Łęborku	brak spraw				
60	Sąd Rejonowy w Mielniku	brak spraw				
61	Sąd Okręgowy w Toruniu	brak spraw				
62	Sąd Rejonowy w Toruniu	brak spraw				
63	Sąd Rejonowy w Brodnicy	brak spraw				

64	Sąd Rejonowy w Chełmie	brak spraw						
65	Sąd Rejonowy w Golubiu – Dobrzyniu	brak spraw						
66	Sąd Rejonowy w Grudziądzu	brak spraw						
67	Sąd Rejonowy w Wąbrzeźnie	brak spraw						
68	Sąd Okręgowy we Włocławku	brak spraw						
69	Sąd Rejonowy we Włocławku	brak spraw						
70	Sąd Rejonowy w Aleksandrowie Kujawskim	brak spraw						
71	Sąd Rejonowy w Lipnie	brak spraw						
72	Sąd Rejonowy w Radziejowie	brak spraw						
73	Sąd Rejonowy w Rypinie	brak spraw						
74	Sąd Okręgowy w Bielsku – Białej	brak spraw					Podanie ilości spraw i ich sygnatur w okręgu bielskim	
75	Sąd Rejonowy w Bielsku – Białej	brak spraw						
76	Sąd Rejonowy w Żywcu	1) 256, 257 2) 256, 257 3) 256, 257	1) IV 14 K/ 08 2) VI K 1036/07 3) II K/13/08	1) wyrok skazujący (6 mies. w zawieszeniu na 3 lata, grzywna w wysokości 100 zł, nadzór prokuratorski) – w trakcie postępowania zastosowano areszt tymczasowy 2) wyrok uniewinniający od zarzutu przestępstwa z art. 256 i 257, oskarżonego uznano winnym zaścianiania miejsca publicznego – grzywna 500 zł (wliczono w jej poczet zatrzymanie – 200 zł na dzień) i oddanie nalepek 3) wyrok skazujący (kara grzywny w wys. 600 zł)		1) rozlepianie nalepek o treściach faszystowskich na przystankach autobusowych i mostach 2) rozlepianie w autobusie nalepek o treści nawołującej do nienawiści na tle różnic rasowych 3) rozlepianie w zakładzie pracy nalepek o treści nawołującej do nienawiści na tle różnic rasowych (ten sam sprawca co w sprawie VI K 1036/07)	akta udostępnione i przejęte	

77	Sąd Rejonowy w Cieszyńwie	brak spraw					
78	Sąd Okręgowy w Częstochowie	brak spraw					
79	Sąd Rejonowy w Częstochowie	brak spraw					
80	Sąd Rejonowy w Lublińcu	brak spraw					
81	Sąd Rejonowy w Myszkowie	brak spraw					
82	Sąd Rejonowy w Zawierciu	brak spraw					
83	Sąd Okręgowy w Gliwicach	brak spraw					
84	Sąd Rejonowy w Gliwicach	brak spraw					
85	Sąd Rejonowy w Jastrzębiu – Zdroju	brak spraw					
86	Sąd Rejonowy w Raciborzu	brak spraw					
87	Sąd Rejonowy w Rudzie Śląskiej	brak spraw					
88	Sąd Rejonowy w Rybniku	brak spraw					
89	Sąd Rejonowy w Jarnowskich Górach	brak spraw					
90	Sąd Rejonowy w Wodzisławiu Śląskim	brak spraw					
91	Sąd Rejonowy w Zabrze	brak spraw					
92	Sąd Rejonowy w Żorach	brak spraw					

93	Sąd Okręgowy w Katowicach	1) 119, 190 2) 119, 159	1) VK 19/07 2) VK 251/05	1) wyrok skazujący (kara 8 miesięcy pozbawienia wolności w zawieszeniu na 2 lata, opłata na rzecz Skarbu Państwa w wys. 180 zł) 2) trzy wyroki skazujące (1 rok, 1 rok i 6 mies., 1 rok i 6 mies, pozbawienia wolności)	Akta udostępnione i przejrzone	1) groźba pobicia ze względu na przynależność etniczną wobec pochodzącego z bylej Jugosławii kolegi sąpiada 2) pobicie kilku czarnoskórych amerykańskich studentów z powodu ich przynależności rasowej
94	Sąd Rejonowy w Katowicach	brak spraw				
95	Sąd Rejonowy w Będzinie	brak spraw				
96	Sąd Rejonowy w Bytomiu	brak spraw				
97	Sąd Rejonowy w Chorzowie	brak spraw				
98	Sąd Rejonowy w Dąbrowie Górniczej	brak spraw				
99	Sąd Rejonowy w Jaworznie	brak spraw				
100	Sąd Rejonowy w Mikołowie	brak spraw				
101	Sąd Rejonowy w Mysłowicach	brak spraw				
102	Sąd Rejonowy w Pszczynie	brak spraw				
103	Sąd Rejonowy w Sosnowcu	brak spraw (z pisma Sądu Okręgowego w Białymstoku wynika jednak, że toczy się tam jedna sprawa przekazana przez SO w Białymstoku)				
104	Sąd Rejonowy w Tychach	brak spraw				
105	Sąd Rejonowy w Siemianowicach Śląskich	brak spraw				

106	Sąd Okręgowy w Kielcach	brak spraw				Podanie ilości spraw i ich sygnatur z okręgu kieleckiego	
107	Sąd Rejonowy w Kielcach	257	IX K 192/08	Wyrok umarzający	Akta udostępnione pod koniec realizacji projektu/ nieprzejrzane	brak danych	
108	Sąd Rejonowy w Busku - Zdroju	brak spraw					
109	Sąd Rejonowy w Jędrzejowie	brak spraw					
110	Sąd Rejonowy w Kazimierzy Wielkiej	brak spraw					
111	Sąd Rejonowy w Końskich	brak spraw					
112	Sąd Rejonowy w Opatowie	brak spraw					
113	Sąd Rejonowy w Ostrowcu Świętokrzyskim	brak spraw					
114	Sąd Rejonowy w Pińczowie	brak spraw					
115	Sąd Rejonowy w Sandomierzu	11 S 2, 256, 261, 262, 263	III K 108/06	Dwa wyroki skazujące (pierwszy oskarżony: 6 mies. w zawieszeniu na 3 lata, dozór kuratora sądowego, przepadek zajęć przez pozostawienie ich w aktach sprawy, przepadek broni poprzez zniszczenie, opłacenie kosztów sądowych w wys. 488, 77 zł; drugi oskarżony: 10 mies. ograniczenia wolności w postaci nieopłatnej pracy na cele społeczne w wymiarze 20 godzin miesięcznie)	Akta udostępnione i przejrzane	Pozowanie do fotografii kilku osób trzymających polską flagę z naszymi na jej środku swastyką i wznoszących ramiona w geście faszystowskim, (rzecz dzieje się na cmentarzu żołnierzy radzieckich) dodatkowo posiadanie niezarejestrowanej broni palnej	
116	Sąd Rejonowy w Skarżysku - Kamiennej	brak spraw					

117	Sąd Rejonowy w Starachowicach	256	VI K 488/08	Wyrok skazujący (kara grzywny)	Podczas koncertu polskiego zespołu na Słowacji wokalista zdjął koszulkę odsłaniając tatuaże z nazwami słowackimi symbolami
118	Sąd Rejonowy w Staszowie	brak spraw			
119	Sąd Rejonowy we Włoszczowie	brak spraw			
120	Sąd Okręgowy w Krakowie	brak spraw			
121	Sąd Rejonowy dla Krakowa - Krowodrzy w Krakowie	1) 257 2) 256 3) 256	1) II K 544/05/K 2) II K 34/09/K 3) II K 82/09/K	1) wyrok skazujący (1 rok i 6 mies. w zawieszeniu na 3 lata) 2) wyrok skazujący (kara grzywny w wys. 50 stawek dziennych po 10 zł, wykonanie kary zawieszono warunkowo na okres 1 roku) 3) wyrok skazujący (100 stawek dziennych po 10 zł)	brak danych
122	Sąd Rejonowy dla Krakowa - Nowej Huty w Krakowie	256 kki art. 109 ust. o ochr. zabytków	II K 400/06/N	wyrok uniewinniający	brak danych
123	Sąd Rejonowy dla Krakowa - Podgórze w Krakowie	brak spraw			
124	Sąd Rejonowy dla Krakowa - Śródmieścia w Krakowie	1) 257 2) 257	1) II K 556/06/S 2) II K 425/09/S	1) wyrok skazujący (kara grzywny w wys. 50 stawek dziennych po 10zł) 2) sprawa w toku	brak danych
125	Sąd Rejonowy w Miechowie	brak spraw			

126	Sąd Rejonowy w Myślenicach	brak danych	brak danych	brak danych	brak danych	Odmowa dostępu do akt ze względu na brak prawomocnego rozstrzygnięcia sprawy. Brak odpowiedzi na drugi list OR wysłany po kilku miesiącach.	Sprawa manifestacji Obozu Narodowo Radykalnego (w sprawie tej OR wystąpiło o wgląd do akt poprzez opisanie wydarzenia, nie znając sygnatury)
127	Sąd Rejonowy w Olkuszu	brak spraw					
128	Sąd Rejonowy w Oświęcimiu	brak spraw					
129	Sąd Rejonowy w Suchej Beskidzkiej	brak spraw					
130	Sąd Rejonowy w Wadowicach	1) 257 2) 257	1) VII K 406/07 2) VII K 561/07	1) wyrok skazujący (10 mies. w zawieszeniu na 3 lata, dozór kuratora, wypłacenie każdej z poszkodowanych nawiazki po 300 zł) 2) wyrok skazujący (10 mies. w zawieszeniu na 3 lata, dozór kuratora, wypłacenie każdej z poszkodowanych nawiazki po 300 zł)	1) zniważenie dwóch romskich kobiet 2) zniważenie dwóch romskich kobiet (to samo zdarzenie - inny oskarżony)		
131	Sąd Rejonowy w Wieliczce	brak spraw					
132	Sąd Okręgowy w Nowym Sączu	brak spraw					
133	Sąd Rejonowy w Nowym Sączu	brak spraw					
134	Sąd Rejonowy w Gorlicach	brak spraw					
135	Sąd Rejonowy w Limanowej	brak spraw					
136	Sąd Rejonowy w Muszynie	brak spraw					

137	Sąd Rejonowy w Nowym Targu	158 S 1, 257	III K 107/05	Dwa wyroki skazujące (2 lata i 6 mies. pozbawienia wolności, 1 rok i 4 mies. w zawieszeniu na 4 lata), jeden wyrok uniewinniający	Akta udostępnione i przejęzyczne	Pobicie czterech chłopów narodowości romskiej w wieku 14-16 lat, zagrożenie im pozbawieniem życia poprzez spalenie; ponadto rozboj i kradzież
138	Sąd Rejonowy w Zakopanem	brak spraw				
139	Sąd Okręgowy w Tarnowie	brak spraw				
140	Sąd Rejonowy w Tarnowie	brak spraw				
141	Sąd Rejonowy w Bochni	brak spraw				
142	Sąd Rejonowy w Brzesku	brak spraw				
143	Sąd Rejonowy w Dąbrowie Tarnowskiej	brak spraw				
144	Sąd Rejonowy w Tarnowie	brak spraw				
145	Sąd Okręgowy w Lublinie	1) 11 S2, 119 S1, 257 S1 2) 119 S 1	1) IV K 447/07 2) IV K 78/08	1) dwa wyroki skazujące (oba j sprawy: 1 rok i 6 mies. w zawieszeniu na 5 lat, dozór kuratora i świadczenie pieniężne w wys. 500 zł na Caritas Polska) 2) w apelacji (brak danych na temat wyroku w pierwszej instancji)	1) akta udostępnione i przejęzyczne 2) akta nieprzejęzyczne	1) pobicie i znieważenie na tel rasi- stowskim dwóch czarnoskórych amerykańskich studentów 2) brak danych
146	Sąd Rejonowy w Lublinie	256	XV K 957/03	wyrok skazujący (1 rok i 6 mies. w zawiesz- eniu na 3 lata, grzywna w wys. 100 stawek po 10zł)	Akta udostępnione i przejęzyczne	Sprzedaż na aukcjach internetowych biżuterii z symboliką nazistowską
147	Sąd Rejonowy w Białej Podlaskiej	brak spraw				
148	Sąd Rejonowy w Chełmie	brak spraw				
149	Sąd Rejonowy w Kraśniku	brak spraw				
150	Sąd Rejonowy w Lubartowie	brak spraw				

152	Sąd Rejonowy w Łukowie	brak spraw					
153	Sąd Rejonowy w Opolu Lubelskim	brak spraw					
154	Sąd Rejonowy w Puławach	brak spraw					
155	Sąd Rejonowy w Radzynie Podlaskim	brak spraw					
156	Sąd Rejonowy w Rykach	brak spraw					
157	Sąd Rejonowy we Włodawie	brak spraw					
158	Sąd Okręgowy w Radomiu	brak spraw					
159	Sąd Rejonowy w Radomiu	brak spraw					
160	Sąd Rejonowy w Grójcu	256	II K 118/08	Brak informacji w pierwszej instancji	Brak informacji w pierwszej instancji	Brak informacji w pierwszej instancji	brak danych
161	Sąd Rejonowy w Kozienicach	brak spraw					
162	Sąd Rejonowy w Lipsku	brak spraw					
163	Sąd Rejonowy w Przysusze	brak spraw					
164	Sąd Rejonowy w Szydłowcu	brak spraw					
165	Sąd Rejonowy w Zwoleniu	brak spraw					
167	Sąd Okręgowy w Siedlcach	brak spraw					
168	Sąd Rejonowy w Siedlcach	brak spraw					
169	Sąd Rejonowy w Garwolinie	brak spraw					
170	Sąd Rejonowy w Mińsku Mazowieckim	brak spraw					

171	Sąd Rejonowy w Sokotowie Podlaskim	brak spraw						
172	Sąd Rejonowy w Węgrowie	brak spraw						
173	Sąd Okręgowy w Zamościu	brak spraw						
174	Sąd Rejonowy w Zamościu	brak spraw						
175	Sąd Rejonowy w Biłgoraju	brak spraw						
176	Sąd Rejonowy w Hrubieszowie	257	III K 113/08	Wyrok skazujący (5 miesięcy w zawieszeniu na 2 lata, apelacja oskarżonego uwzględniona, nakazano powtórzenie postępowania, wydano identyczny wyrok, oskarżony wniósł kolejną apelację, którą uwzględniono i zwrócono sprawę do rozstrzygnięcia w pierwszej instancji, sprawa w toku w trakcie przeprowadzania badań)	Akta udostępnione i przejęzane	Rozklejanie plakatów z tekstem modlitwy za „wiarołomnych Żydów”		
177	Sąd Rejonowy w Janowie Lubelskim	brak spraw						
178	Sąd Rejonowy w Krasnymstawie	brak spraw						
179	Sąd Rejonowy w Tomaszowie Lubelskim	brak spraw						
180	Sąd Okręgowy w Kaliszu	brak spraw						
181	Sąd Rejonowy w Jarocinie	brak spraw						
182	Sąd Rejonowy w Kaliszu	brak spraw						
183	Sąd Rejonowy w Kępnie	brak spraw						
184	Sąd Rejonowy w Krotoszynie	brak spraw						
185	Sąd Rejonowy w Ostrowie Wielkopolskim	brak spraw						
186	Sąd Rejonowy w Ostreszowie	brak spraw						

187	Sąd Rejonowy w Pleszewie	brak spraw					
188	Sąd Okręgowy w Łodzi					Brak odpowiedzi na temat okręgu łódzkiego	
189	Sąd Rejonowy w Łodzi						
190	Sąd Rejonowy dla Łodzi – Śródmieście w Łodzi						
191	Sąd Rejonowy dla Łodzi – Widzewa w Łodzi						
192	Sąd Rejonowy w Brzezinach						
194	Sąd rejonowy w Kutnie						
195	Sąd Rejonowy w Łęczycy						
196	Sąd Rejonowy w Łowiczu						
197	Sąd Rejonowy w Rawie Mazowieckiej						
198	Sąd Rejonowy w Pabianicach						
199	Sąd Rejonowy w Skierwicach						
200	Sąd Rejonowy w Zgierzu						
201	Sąd Okręgowy w Piotrkowie Trybunalskim					Niemożliwe podanie danych ze względu na niepowodzenie statystyk przez SO – sugestia zwrócenia się z pytaniem do poszczególnych Sądów Rejonowych w okręgu piotrkowskim	
202	Sąd Rejonowy w Piotrkowie Trybunalskim	brak spraw					
203	Sąd Rejonowy w Bechchatowie	brak spraw					

204	Sąd Rejonowy w Opatowie	brak spraw						
205	Sąd Rejonowy w Radomsku	brak spraw						
206	Sąd Rejonowy w Tomaszowie Mazowieckim	brak spraw						
207	Sąd Okręgowy w Sieradzu	brak spraw						
208	Sąd Rejonowy w Sieradzu	brak spraw						
209	Sąd Rejonowy w Wieluniu	brak spraw						
210	Sąd Rejonowy w Zduńskiej Woli	brak spraw						
211	Sąd Okręgowy w Poznaniu	brak spraw						
212	Sąd Rejonowy w Poznaniu	brak spraw						
213	Sąd Rejonowy w Chodzieży	brak spraw						
214	Sąd Rejonowy w Gnieźnie	brak spraw						
215	Sąd Rejonowy w Gostyniu	brak spraw						
216	Sąd Rejonowy w Grodzisku Wielkopolskim	brak spraw						
217	Sąd Rejonowy w Kościanie	brak spraw						
218	Sąd Rejonowy w Lesznie	brak spraw						
219	Sąd Rejonowy w Nowym Tomyślu	brak spraw						
220	Sąd Rejonowy w Obornikach	brak spraw						
221	Sąd Rejonowy w Pile	brak spraw						
222	Sąd Rejonowy w Rawiczu	brak spraw						
223	Sąd Rejonowy w Szamotułach	brak spraw						

224	Sąd Rejonowy w Śmiecie	257	Wk192/08	wyrok skazujący (8 mies. w zawieszeniu na dwa lata i 600zł. grzywny)	akta udostępnione i przejrzane	znieważenie ze względu na żydowską przynależność narodowościową na portalu społecznościowym
225	Sąd Rejonowy w Środzie Wielkopolskiej	brak spraw				
226	Sąd Rejonowy w Trzciance	brak spraw				
227	Sąd Rejonowy w Wągrowcu	brak spraw				
228	Sąd Rejonowy w Wolsztynie	brak spraw				
229	Sąd Rejonowy we Wżeśni	brak spraw				
230	Sąd Rejonowy w Złotowie	brak spraw				
231	Sąd Okręgowy w Koninie	brak spraw				
232	Sąd Rejonowy w Koninie	brak spraw				
233	Sąd Rejonowy w Kole	brak spraw				
234	Sąd Rejonowy w Słupcy	brak spraw				
235	Sąd Rejonowy w Turku	brak spraw				
236	Sąd Okręgowy w Zielonej Górze	brak spraw				
237	Sąd Rejonowy w Zielonej Górze	brak spraw				
238	Sąd Rejonowy w Krośnie Odrzańskim	brak spraw				
239	Sąd Rejonowy w Nowej Soli	brak spraw				
240	Sąd Rejonowy w Świebodzinie	brak spraw				
241	Sąd Rejonowy we Wschowie	brak spraw				
242	Sąd Rejonowy w Żaganiu	brak spraw				

243	Sąd Rejonowy w Żarach	brak spraw					
244	Sąd Okręgowy w Krośnie	brak spraw					
245	Sąd Rejonowy w Krośnie	brak spraw					
246	Sąd Rejonowy w Brzozowie	brak spraw					
247	Sąd Rejonowy w Jasle	brak spraw					
248	Sąd Rejonowy w Lesku	brak spraw					
249	Sąd Rejonowy w Sanoku	brak spraw					
250	Sąd Okręgowy w Przemyślu	brak spraw					
251	Sąd Rejonowy w Przemyślu	brak spraw					
252	Sąd Rejonowy w Jarosławiu	brak spraw					
253	Sąd Rejonowy w Lubaczowie	brak spraw					
254	Sąd Rejonowy w Przeworsku	brak spraw					
255	Sąd Okręgowy w Rzeszowie	brak spraw					
256	Sąd Rejonowy w Rzeszowie	brak spraw					
257	Sąd Rejonowy w Dębicy	brak spraw					
258	Sąd Rejonowy w Leżajsku	brak spraw					
259	Sąd Rejonowy w Łańcucie	brak spraw					
260	Sąd Rejonowy w Ropczycach	brak spraw					
261	Sąd Rejonowy w Strzyżowie	brak spraw					
262	Sąd Okręgowy w Tarnobrzegu					Ocimowa dostępu do akt i podania ilości spraw oraz ich sygnatur ze względu na ochronę danych osobowych i brak statystyk obejmujących te kategorie spraw	

263	Sąd Rejonowy w Tarnobrzegu	brak spraw					
264	Sąd Rejonowy w Kolbuszowej	brak spraw					
265	Sąd Rejonowy w Mielcu	brak spraw					
266	Sąd Rejonowy w Nisku	brak spraw					
267	Sąd Rejonowy w Stalowej Woli	brak spraw					
268	Sąd Okręgowy w Gorzowie Wielkopolskim	brak spraw					Podanie ilości spraw, ich sygnatur i sposobu zakończenia w okręgu gorzowskim
269	Sąd Rejonowy w Gorzowie Wielkopolskim	1) 255, 256, 257 2) 257 3) 256	1) XV K 263/07 2) XI K 2230/06 3) XV K 263/07	1) dwa wyroki skazujące (1 rok i 5 mies. w zawieszeniu na 5 lat, kara grzywny w wys. 500 zł, dozór kuratora; 10 mies. w zawieszeniu na 3 lata, kara grzywny w wys. 500 zł i dozór kuratora) 2) 6 mies. w zawieszeniu na 2 lata i kara grzywny w wys. 1500 zł 3) wyrok skazujący (kara grzywny w wys. 600 zł)		1) dwóch kibiców klubu piłkarskiego opowiadało w wywiadzie dla brytyjskiej telewizji o swojej nienawiści do Żydów 2) na portalu internetowym jednej z gazet pod jednym z artykułów ukazały się komentarze znieważające osoby narodowości rosyjskiej 3) dorysowanie do rysunku lokomotywy elementów nawiązujących do symboliki hitlerowskiego obozu koncentracyjnego (ręcz. dzieje się podczas zajęć szkolnych)	
270	Sąd Rejonowy w Międzyrzeczu	brak spraw					
271	Sąd Rejonowy w Stubicach	brak spraw					
272	Sąd Rejonowy w Strzelcach Krajeńskich	brak spraw					
273	Sąd Rejonowy w Sulęcinie	brak spraw					
274	Sąd Okręgowy w Koszalinie	brak spraw					
275	Sąd Rejonowy w Koszalinie	brak spraw					

276	Sąd Rejonowy w Białogardzie	brak spraw					
277	Sąd Rejonowy w Ślawnie	brak spraw					
278	Sąd Rejonowy w Szczecinku	brak spraw					
279	Sąd Rejonowy w Wałczu	brak spraw					
280	Sąd Okręgowy w Szczecinie	brak spraw					Podanie ilości spraw i ich sygnatur w okręgu szczecińskim
281	Sąd Rejonowy w Szczecinie	257	XXI K 143/08 (wcześniejsze sygn. XIV K 97/07 i XIV K 760/08)	wyrok warunkowo umarzający został uchylony przez SO i sprawę przekazano do ponownego rozpoznania, sprawa w toku			Odmowa dostępu do akt ze względu na brak prawomocnego rozstrzygnięcia sprawy, wniosek OR uznany za przedwczesny brak danych
282	Sąd Rejonowy w Świnoujściu	brak spraw					
283	Sąd Okręgowy w Ostrołęce	brak spraw					
284	Sąd Rejonowy w Ostrołęce	brak spraw					
285	Sąd Rejonowy w Ostrowi Mazowieckiej	brak spraw					
286	Sąd Rejonowy w Przasnyszu	brak spraw					
287	Sąd Rejonowy w Pułtusku	brak spraw					
288	Sąd Rejonowy w Wyszkowie	brak spraw					
289	Sąd Okręgowy w Płocku	brak spraw					
290	Sąd Rejonowy w Płocku	brak spraw					
291	Sąd Rejonowy w Ciechanowie	brak spraw					
292	Sąd Rejonowy w Gostyninie	brak spraw					

293	Sąd Rejonowy w Mławie	brak spraw						
294	Sąd Rejonowy w Płońsku	brak spraw						
295	Sąd Rejonowy w Sierpcu	brak spraw						
296	Sąd Rejonowy w Sochaczewie	brak spraw						
297	Sąd Rejonowy w Żyrardowie	brak spraw						
298	Sąd Okręgowy w Warszawie	brak spraw						
299	Sąd Rejonowy dla Warszawy - Mokotowa	1) 256 2) 256	1) III K 996/08 2) III K 76/04	1) wyrok skazujący (8 mies. w zawieszeniu na 3 lata, kara grzywny w wys. 50 stawek dziennych po 10 zł, dozor kuratora) 2) wyrok umiawniający	1) akta udostępnione i przejęzyczne 2) akta udostępnione i nieprzejęzyczne	1) zamieszczanie na stronie internetowej tekstów pochwalających Hitlera i szatana 2) wyemitowanie w publicznej telewizji spotu wyborczego o treściach anisemickich		
300	Sąd Rejonowy dla m. st. Warszawy	brak spraw						
301	Sąd Rejonowy dla Warszawy - Śródmieście	brak spraw						
302	Sąd Rejonowy dla Warszawy - Woli	1) 257 2) 257 3) 257 4) 257 5) 257 6) 257	1) III K 2323/06 2) IV K 904/08 3) V K 1040/06 4) V K 1050/06 5) V K 2203/06 6) V K 1064/06	1) wyrok skazujący 2) wyrok skazujący 3) wyrok skazujący 4) wyrok warunkowo umarzający 5) przekazanie sprawy do SR w Warszawie 6) przekazanie sprawy do SR dla Warszawy Pragi - Południe	brak odpowiedzi na pismo w sprawie udostępnienia akt	brak danych		
303	Sąd Rejonowy dla Warszawy - Żoliborza	1) 257 2) 257	1) IV K 1308/06 2) IV K 1741/06	1) wyrok skazujący 2) wyrok skazujący	Akta udostępnione pod koniec realizacji projektu/ nieprzejęzyczne	brak danych		
303	Sąd Okręgowy dla Warszawy - Pragi	brak spraw				podanie ilości spraw i ich sygnatur dla okręgu Warszawa - Praga		

304	Sąd Rejonowy dla Warszawy Pragi - Południe	1) 256, 257 2) 331/08	1) III K 1390/06 2) III K 331/08	1) akta przekazano do Sądu Rejonowego dla Pragi Północ 2) postanowienie o umorzeniu postępowania, zarządzenie prokuratury, postępowanie międzyinstancyjne	1,2) akta poza sądem	brak danych
305	Sąd Rejonowy dla Warszawy Pragi - Północ	1) 257 2) 256, 257	1) IV K 1024/07 2) III K 71/08	1) postępowanie umorzono wobec braku znamion przestępstwa 2) sprawa w toku	1) akta udostępnione tylko w części dotyczącej wyroku i uzasadnienia i przetrzymane 2) akta udostępnione, najważniejszą ich część znajdowała się jednak poza sądem (prawdopodobnie w prokuraturze) ze względu na trwanie postępowania	1) znieważenie na ulicy z powodu przynależności wyznaniowej i narodowości Żydowskiej 2) wydawanie publikacji o treściach antysemitkich
306	Sąd Rejonowy w Legionowie	brak spraw				
307	Sąd Rejonowy w Nowym Dworze Mazowieckim	256	III K 330/07	Wyrok uniewinniający	Akta udostępnione, tuż przed wizytą w sądzie zostały jednak przekazane do apelacji/ nieprzejrzone	brak danych
308	Sąd Rejonowy w Otwocku	brak spraw				
309	Sąd Rejonowy w Włotominie	brak spraw				
310	Sąd Okręgowy w Jeleniej Górze	brak spraw				
311	Sąd Rejonowy w Jeleniej Górze	brak spraw				
312	Sąd Rejonowy w Bolesławcu	brak spraw				
313	Sąd Rejonowy w Kamiennie Górze	brak spraw				
314	Sąd Rejonowy w Lubaniu	brak spraw				

315	Sąd Rejonowy w Lwówku Śląskim	brak spraw					
316	Sąd Rejonowy w Zgorzelcu	brak spraw					
317	Sąd Okręgowy w Legnicy	brak spraw					
318	Sąd Rejonowy w Legnicy	brak spraw					
319	Sąd Rejonowy w Głogowie	brak spraw					
320	Sąd Rejonowy w Jaworze	brak spraw					
321	Sąd Rejonowy w Lubinie	brak spraw					
322	Sąd Rejonowy w Złotoryi	brak spraw					
323	Sąd Okręgowy w Opolu	brak spraw				podanie ilości spraw i ich sygnatur w okręgu opolskim	
324	Sąd Rejonowy w Opolu	256, 257	III K 1247/07	Postępowanie warunkowo umorzone na okres 1 roku próby, świadczenie pieniężne w wys. 5 000 zł na rzecz Caritas, apelacja odrzucona przez prokuratora ze względu na uchybienie terminowi wniesienia apelacji		Akta udostępnione i przejeżane	Odbieranie przesyłek z USA z płytami CD zawierającymi utwory muzyczne po angielsku i niemiecku o treści nazistowskiej, powielanie płyt w Polsce i przesyłanie ich do Niemiec, ponadto współredagowanie periodyku wyjącego do wprowadzenia faszystowskiego ustroju państwa
325	Sąd Rejonowy w Brzegu	brak spraw					
326	Sąd Rejonowy w Głubczycach	brak spraw					
327	Sąd Rejonowy w Kędzierzynie -Kozłu	brak spraw					
328	Sąd Rejonowy w Kluczborku	brak spraw					

329	Sąd Rejonowy w Nysie	256	III K 176/06	Wyrok skazujący (6 mies. w zawieszeniu na 3 lata - w poczet kary zaliczono zatrzymanie)	Akta udostępnione i przejrzone	Wznoszenie okrzyków „Żydy do gazu” i uniesienie ręki w faszystowskim pozdrowieniu podczas spożywania alkoholu w barze
330	Sąd Rejonowy w Oleśnie	brak spraw				
331	Sąd Rejonowy w Prudniku	brak spraw				
332	Sąd Rejonowy w Strzelcach Opolskich	1)256 2)256	1) VI K 378/08 2) II K 621/09 (wcześniej VI K 647/08 i VI K 603/09)	1) trzy wyroki skazujące (dwóch oskarżonych: 6 mies. w zawieszeniu na 3 lata, dozór kuratora, zobowiązanie do powstrzymania się od publicznego wykonywania gestu, grzywna w wysokości 50 stawek dziennych po 20 zł ; jeden: 4 mies. w zawieszeniu na 3 lata, dozór kuratora, zobowiązanie do powstrzymania się od publicznego wykonywania gestu, grzywna w wysokości 30 stawek dziennych po 20 zł). Apelacje oskarżonych oddalone jako oczywiście bezzasadne. 2) w toku	Akta udostępnione i przejrzone	1) wznoszenie ramienia w faszystowskim geście podczas uroczystości na Górze Sw. Anny w 2006 i 2007r. 2) wznoszenie ramienia w faszystowskim geście podczas uroczystości na Górze Sw. Anny w 2008r. (ci sami oskarżeni)
333	Sąd Okręgowy w Świdnicy	brak spraw			Podanie ilości spraw i ich sygnatur w okręgu Świdnickim	
334	Sąd Rejonowy w Świdnicy	1) 256, 257, 112 2) 256, 257, 112	1) II K 178/08 2) II K 80/07	1) wyrok uniewinniający 2) postępowanie w toku	1) akta udostępnione i przejrzone 2) akta nieprzejrzane	1) administrowanie stroną internetową z artykułami nieprzychylnymi wobec osób narodowości żydowskiej 2) brak danych
335	Sąd Rejonowy w Dzieżonowie	brak spraw				
336	Sąd Rejonowy w Kłodzku	brak spraw				
337	Sąd Rejonowy w Wałbrzychu	brak spraw				

338	Sąd Rejonowy w Ząbkowicach Śląskich	brak spraw							
340	Sąd Okręgowy we Wrocławiu	119	III K 87/06	Wyrok skazujący (brak danych o wymiarze kary)	Podanie ilości spraw, których sygnatury sposobu zakończenia w okręgu wrocławskim. W SO akta sprawy III K 87/06 nie znajdowały się w sądzie /nieprzejęzane				brak danych
341	Sąd Rejonowy dla Wrocławia – Fabrycznej	brak spraw							
342	Sąd Rejonowy dla Wrocławia – Krzyków	1) 216, 256 2) 12, 178 a s 1, 1) II K 909/06 15782, 190 \$1, 2422) II K 89/06 \$1, 257 3) 12, 190 \$1, 257	1) II K 1061/05	1) wyrok skazujący (8 mies. w zawieszeniu na 3 lata, kara grzywny w wys. 150 stawek dziennych po 10 zł) 2) wyrok skazujący (1 rok i 3 mies. w zawieszeniu na 2 lata, zakaz prowadzenia pojazdów mechanicznych na okres 2 lat, nawiązkę na rzecz pokrzywdzonego policjanta w kwocie 2000 zł) jednocześnie wyrok uniewinniający od zarzutów o przestępstwo z art. 257, apelacja prokuratora; uchylenie wcześniejszego wyroku i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania 3) wyrok uniewinniający		1) rysowanie swastyk na zaparowane szybie autobusu i wykrzykiwanie hasła „Sieg Heil” 2) konflikt sjęsiedzki o budowę plotu – podczas kłótni kierowano pod adresem antysemitkim (dodatkowo rakterze antysemitkim oskarżony prowadził samochód po spożyciu alkoholu i pobował uciec z komisariatu policji uszkadzając dlabo jednego z policjantów) 3) konflikt sjęsiedzki o budowę plotu – podczas kłótni kierowano pod adresem sjęsiedzki zwroty o charakterze antysemitkim (wydarzenia rozgrywające się rok wcześniej dotyczące tych samych osób co II K 89/06)	akta udostępnione i przejęzane		
343	Sąd Rejonowy dla Wrocławia – Śródmieścia	257	V K 774/06	Dwa wyroki skazujące (obaj oskarżeni: 6 mies. w zawieszeniu na 3 lata)	akta udostępnione i przejęzane				Znieważenie na ulicy ciemnoskórego mężczyzny ze względu na jego przynależność rasową
344	Sąd Rejonowy w Milliczu	brak spraw							
345	Sąd Rejonowy w Oleśnicy	brak spraw							
346	Sąd Rejonowy w Oławie	brak spraw							
347	Sąd Rejonowy w Strzeżynie	brak spraw							

348	Sąd Rejonowy w Środzie Śląskiej	brak spraw						
349	Sąd Rejonowy w Trzebnicy	brak spraw						
350	Sąd Rejonowy w Wotowie	brak spraw						

Akty mowy nienawiści

Antoni Sułek

Kilkadziesiąt spraw sądowych to nie jest materiał wielki. Na jego podstawie nie można wypowiadać się o zasięgu nienawistnych zachowań wobec „obcych” w polskim społeczeństwie. Nic nie można też powiedzieć o jego *statystycznej reprezentatywności*. Trudno przypuszczać, by zapisane w dokumentach sądowych akty nienawiści były jakąś reprezentatywną próbką tych aktów, które miały miejsce w ostatnich latach w całym społeczeństwie. Może do sądów docierają przypadki aktów szczególnie agresywnych albo takich, które w przekonaniu pokrzywdzonych mogą być ukarane?

Niemniej opisane w przebadanych dokumentach przypadki zdarzyły się naprawdę i coś mówią o społeczeństwie. Czytając kolejne dokumenty, po pewnym czasie przestajemy spotykać nowe sytuacje - słowa i czyny zaczynają się powtarzać. To znak, że osiągnęliśmy fazę „nasylenia” (*saturation*), że materiał o nieznaney reprezentatywności statystycznej jest reprezentatywny typologicznie- dobrze ukazuje różnicowanie zjawisk. Mówi nam o tym, jakim językiem atakowani są w Polsce przedstawiciele innych narodowości, choć nic nie mówi o tym, jak często takie napaści się zdarzają.

Nienawiść etniczna może być wyrażona w mowie, piśmie i formach wizualnych - w kontaktach bezpośrednich, w korespondencji, w nieadresowanych tekstach i symbolach umieszczonych w przestrzeni publicznej i w internecie. Czasem jednak akty nienawiści to działania, od poniżających gestów do agresji fizycznej - używane w takich sytuacjach słowa same stają się elementem przemocy.

Wypowiedzi słowne i graficzne zarejestrowane w dokumentach sądowych są zwykle związane. Wyzwiska i hasła muszą być krótkie, by szybko wyrazić stęzoną nienawiść lub ostro zranić. Dzięki temu można łatwo ogarnąć rodzaj wrogości, którą wyrażają lub symbolizują.

Oto rodzaje aktów mowy nienawiści, ułożone według natężenia postawy, którą wyrażają, i nastawienia, które w przeszłości stworzyły wypowiedziane dziś słowa i używane symbole. Inkryminowane wypowiedzi pisane są kursywą, z zachowaniem pisowni oryginału. Fragmenty pochodzące z opisów spraw i akt sądowych wzięte są z cudzysłów.

1. Tylko pozornie niewinnym aktem mowy nienawiści jest **wytykanie komus jego pochodzenia etnicznego**, nieproszone ujawnianie go innym z intencją dyskredytacji tej osoby.

Na portalu nasza-klasa w profilu klasy jednego z wielkomiejskich liceów jego były uczeń napisał, że założycielka profilu w 100% jest Żydówką dopisał: *wszyscy ją kochacie, a nie wiecie, że jest Żydówką*. Wkrótce po tym atakował ją w prywatnym mailu: Czemu nie podajesz prawdziwego nazwiska, podobno Rosenbaum. Adresatka rzeczywiście miała korzenie żydowskie, a jej ojciec w przeszłości zmienił był nazwisko. „Mimo, że nazwisko ojca było inne niż podane w mailu, czuła się zaniepokojona faktem, że ktoś posiada wiedzę dotyczącą jej rodziny, która nie była upubliczniana. Wcześniej nigdy nie zdarzyło się jej, aby ktoś traktował ją w sposób wrogi z przyczyn jej związków z narodowością żydowską”.

2. **Wyrażanie swoich negatywnych emocji** wobec innych; tu ktoś mówi pozornie tylko o swoich uczuciach - faktycznie o osobie lub ludziach będących ich obiektem.

Żygać mi się chce jak patrzę na te twoje fotki - pisał do dawnej szkolnej koleżanki cytowany internauta. I dodał: *Nie cierpię żydów*.

3. **Wyzwiska**, pogardliwe etnonimy i inne określenia etniczne. Zwykle nie zawierają żadnych treści opisowych, a tylko wyrażają pogardę i znieważają.

Kierowane są albo podczas werbalnych lub nawet fizycznych ataków, albo za pośrednictwem internetu wobec Cyganów, Murzynów, Arabów i Żydów - osób należących do narodów i grup etnicznych, do których Polacy, jak pokazują sondaże, wykazują największą niechęć. Romowie byli wyzwani od moresów, Afrykańczycy i Afro-Amerykanie - *od bambusów, nigrów i czarnych małp*, Arabowie - *od arabusów, brudasów i czarnuchów*, ostatniego określenia użyto także wobec kogoś z b. Jugos-

sławii, może z muzułmańskiej Bośni. Cytowany już internauta zwrócił się do innej osoby per *żydowo*, internetowym tekście Polaków będących przyjaciółmi Żydów nazwano Polaczkami - Żydłaczkami.

4. Negatywne lub nienawistne określenia wyglądu lub inne charakterystyki, zwykle wzięte ze złowieszczych stereotypów.

Mnie się w tych murzynach nie podobało, że mieli takie wielkie wargi. Gdyby nie te wargi, to nie byłoby tego uderzenia. Generalnie ja lubię murzynów i ludzi innych ras, tylko rozśmiesza mnie ich wygląd, rysy twarzy - tłumaczył się jeden z młodzieńców, którzy pobili czarnoskórych Amerykanów studiujących w „ich” mieście. W innym, tym razem peryferyjnym mieście aktywista Narodowego Odrodzenia Polski rozlepił i rozdawał przechodniom plakaty swej organizacji z tekstem modlitwy *za żydów wiarołomnych, za ten lud zaślepiony*. modlitwa ta, jak objaśnił sądowi biegły, profesor KUL pochodzi z 1570 roku i obowiązywała do II Soboru Watykańskiego, ale obecnie nie jest akceptowana przez Kościół katolicki. Opublikowany w gazecie poważny artykuł „Rosjanie żyją krócej”, internauci opatrywali m.in. komentarzami: *Im mniej tych barbarzyńców - tym lepiej*, a jeden z nich na uwagę zwróconą mu przez innego internautę odpowiedział: *Mam prawo pisać na temat dzicy, jaką ta dzicz sobie na to zasłużyła*. Mieszkaniec niewielkiego miasta, student pobliskiego uniwersytetu, założył stronę internetową „o Żydach”, na której umieścił pełne agresji, quasi-literackie teksty. W opowieści o klinice dla *chorych na żydofiliję*, pacjenci mają duże, obrzękłe nosy, bo obwąchują się nawzajem szukając antysemityzmu, są też *nieustannie podnieceni płciowo*; obie te cechy są składnikami antysemitckiego wizerunku Żyda.

5. Wezwania do wynoszenia się; mają się wynieść „stąd”, z miasta, z Polski i wrócić „do siebie”.

Murzyni do domu, czarnuchy wyp... - usłyszała przed pobiciem przez skinów grupka amerykańskich studentów stojąca na przystanku autobusowym w wielkim mieście. *Małpa powinna być na drzewie* - usłyszał w klubie bity czarnoskóry, sądząc z nazwiska zapewne Amerykanin. *S... stąd czarnuchy, macie pół godziny i będzie wojna z nami* - wołali napastnicy do straganiarza, osiadłego w portowej metropolii Palestyńczyka i jego pracowników przybyłych z Tunezji. Na murach można czasem przeczytać *Jude raus*, a podczas sąsiedzkiej kłótni o płot na wielkomiejskim osiedlu padły słowa *Żydzi do Palestyny i Was tu Żydów nie będzie*. Znany już internauta tak majlował do kogoś z „naszej klasy”: *Spadaj do swojej Łodzi, na Piotrkowską do tatusia, ty żydowo. [...] jak nie łódź to może dalej na południe???*

6. Najdalej idą **groźby i wezwania do aktów poniżania, przemocy i eliminacji.**

Fuck the niger - wołali napastnicy do czarnoskórych studentów. *Wy k... cygańskie, pozabijamy was, spalimy was* - krzyczeli do dwóch nastoletnich Romów ich polscy rówieśnicy, sąsiedzi z osiedla w mieście na południu kraju. Bardziej zróżnicowany jest repertuar hasła i wezwań do przemocy wobec Żydów. *Ogołę[ci]brodę* - Krzyczał w czasie wspomnianej kłótni sąsiad do sąsiada [Żyda?]. I dalej: *Żydzi wy do pieca. Hitler was jeszcze nie wymordował.* [Wasze] *miejsce jest w kominie.* Gwiazdę Dawida na szubienicy można zobaczyć bez zagładania do akt sądowych.

7. Szczególny typ mowy nienawiści stanowią **hasła i rysunki, aprobujące za głądę Żydów** czasie II wojny światowej.

Groźba poniżającego *ogolenia brody* należy także do tego typu. Na murze i nagrobkach cmentarza żydowskiego w wojewódzkim mieście grupa „młodszych skinnów” wymalowała *Arbeit macht frei*, hasło znad bramy obozu w Auschwitz, swastyki, litery SS i cyfry 88, które są akronimem zawołania „Heil Hitler!” (H jest ósmą literą alfabetu). W innym mieście na asfaltowym boisku szkolnym, na którym w ramach akcji „Cała Polska czyta dzieciom” uczniowie narysowali ilustrację do wiersza Brzechwy, lokomotywę z wagonami, pewien uczeń uzupełnił rysunek nowymi elementami, „w jednym z wagonów dorysowując kraty w oknach i postaci osób z inicjałami, a ponadto dodając swastyki, szubienicę z gwiazdą Dawida i napisy *Arbeit macht frei i NSDAP*”; na wagonie narysował też „wejście stylizowane na wejście do Oświęcimia”. Intencje autorów takich rysunków nie zawsze są łatwe do odczytania, ale bez wątpienia same te rysunki należą do symboliki antysemitycznej, a autor tego rysunku miał być znany był w szkole „z głoszenia kultu siły oraz sławienia Hitlera”. Ktoś, kto w innym mieście rozlepił na przystankach autobusowych nalepki z „mężczyzną odrzucającym gwiazdę Dawida”, jako podejrzany sam oświadczył: *W ten sposób chciałem zwrócić uwagę [...] na problem żydowski i zalety ustroju faszystowskiego. [...] Cyganie i Żydzi są szkodliwi dla naszego społeczeństwa. Hitler i faszizm w odpowiedni sposób zwalczył ten problem.*

8. Bliskie poprzedniemu typowi jest **oskarżanie Żydów o wyolbrzymianie Holokaustu oraz porównywanie Żydów z nazistami**, niemieckimi narodowymi socjalistami.

O „wykorzystywanie Holokaustu do budowy swej pozycji politycznej i przezjaskrawianie [jego] rozmiarów” oskarżały Żydów, *holokaustmanów*, teksty, które wywieszał na swej stronie „o Żydach” cytowany już internauta. *Holokaust, Holo-*

kaust uber alles, Holokaust: najwyższe rasistowskie centrum dziejów, syjonazistowska komórka wpajania Holokaustu, komórka wpajania Yad Vashem i gauleiter Kieres - wszystko to pochodzi z jego strony.

8. Ostatni typ tekstów mowy nienawiści dotyczy **żydowskiego Państwa Izrael**; konfliktu izraelsko-palestyńskiego.

Jak wiadomo, zjawisko tzw. nowego antysemityzmu na Zachodzie związane jest z polityką Izraela i jej krytyką. „Krytyka Państwa Izrael podobna do takiej, jaką stosuje się wobec innych państw, nie może być uznana za antysemityzm” - czytamy w „roboczej definicji antysemityzmu”, wypracowanej przez Europejskie Centrum Monitorowania Antysemityzmu i Ksenofobii (2005). Te dwa rodzaje krytyki niełatwo odróżnić od siebie teoretycznie, ale zawartość komputera mieszkańca wojewódzkiego miasta, który pośredniczył w dystrybucji przysyłanych z Ameryki płyt o treści rasistowskiej, łatwo pozwala zobaczyć tę różnicę. W komputerze znaleziono rysunek Żyda z wykorzystującym grę słów „gaz” i „Gaza” podpisem szanownego pana zapraszamy do gazy oraz tekst, prawdopodobnie przekład, „piosenki”:

W Palestynie jest kraj, który nazywa się Izrael, znany jest z mordów i kradzieży.

Spala się tam małe dzieci.

Jeśli rozpoznaliście prawdziwego wroga, bierzcie broń do ręki.

Najlepsze rozwiązanie jest nazwane:

zniszczcie ten kraj, wyzwólcie cały świat od tego narodu.

Niech święty będzie ten rozkaz dla wszystkich narodów.

Rakiety atomowe na Izrael.

Ten rodzaj wypowiedzi występuje w aktach sądowych rzadko; wydaje się, że w Polsce konflikt na Bliskim - lecz dla nas dalekim - Wschodzie nie angażuje ani masowej, ani antysemickiej wyobraźni.

Analiza przytoczonych tu i poklasyfikowanych wyrażen i aktów mowy nienawiści ujawnia kilka ich charakterystycznych cech.

1. Wyrażenia te nie są wymyślane przez osoby, które takich wyrażen używają. Przeciwnie, używający ich czerpią je z istniejącego już w języku zasobu wyrażen dotyczących „obcych” i korzystają ze stereotypowych negatywnych określeń ludzi innych narodowości. Wyrażenia te są przywoływane i używane wtedy, gdy powstaje „potrzeba” ich użycia. Godne pożałowania jest zarówno to, że w języku istnieje taki zasób, jak i to, że się do niego sięga.

2. Zasób nienawistnych wyrażen powstał w wyniku wielorakich wpływów. Niektóre z tych wyrażen istnieją w języku od bardzo dawna, bo kontakty i konflikty ze społecznościami, których one dotyczą, mają długą historię. Jest to przypadek Rosjan, Cyganów i Żydów. W tych aktach mowy nienawiści wobec Żydów, które dotarły do sądów, jeden raz pojawił się język dawnego katolickiego antyjudazmu, ale częściej ukazywał się język przedwojennego antysemityzmu ekspulsyjnego (od łac. *expulsio* - 'wy-pędzenie'), a najczęściej występował język i symbole hitlerowskiego antysemityzmu eliminacyjnego. Nie pojawiły się odniesienia do czasów powojennych, na przykład do „żydokomuny”. Nowym twórczym dla języka nienawiści wobec Żydów mógłby się stać konflikt izraelsko-palestyński, ale w Polsce, w odróżnieniu od niektórych krajów Europy Zachodniej, polityka Państwa Izrael nie porusza opinii publicznej.

3. Sytuacje, w których sięga się do języka nienawiści - nawet ekstremalnego, bynajmniej nie są sytuacjami ekstrapordynaryjnej natury. Wyrażenia i symbole antysemityczne pojawiają się w kraju, w którym Żydzi, w jakikolwiek sposób by ich definiować, stanowią najwyżej jeden promil populacji. Być może nikt spośród używających takich haseł i symboli, mówiąc potocznie, Żyda na oczy nie widział. Nienawistne wypowiedzi wobec ludzi o innym pochodzeniu i kolorze skóry, jeśli się pojawiają, to właściwie bez żadnego bodźca, czasami sam widok „obcych” może wywołać czyjąś agresję słowną. Cytowane już okrzyki *Żydzi wy do pieca, wasze miejsce jest w kominie* słycać było - jak to określił sąd - w „banalnej kłótni sąsiedzkiej”.

Badania akt sądowych wymagają odpowiedzi na pytania: „czy prawdą jest, co te akta podają i czy te fakty [...] są indywidualne, czy też zbiorowe, [...] czy są one miarą czasu, czy też zboczeniem chwilowym z przyjętej przez społeczeństwo drogi”. Pytania te zadawał recenzent dzieła Władysława Łozińskiego „Prawem i lewem” (1903). W prawdziwość zbadanych w tym szkicu akt sądowych wątpić niepodobna. Częstość występowania faktów nienawiści etnicznej, ich „ciemną liczbę”, trudno oszacować. Jeśli zaś chodzi o to, czy fakty te są „miarą czasu”, to od nas samych zależy, czy pozostaną one tylko „zboczeniem chwilowym z przyjętej przez społeczeństwo drogi”.

Autor jest profesorem w Instytucie Socjologii Uniwersytetu Warszawskiego.

Przestępstwa na tle ksenofobicznym

Omówienie monitoringu wybranych procesów

Alina Cała

Grupa pracowników Stowarzyszenia przeciw Antysemityzmowi i Ksenofobii „Otwarta Rzeczpospolita” (Andrzej Smosarski, Milena Liszka, Adam Kwiecień, Paweł Kwiecień i Amudena Rutkowska) przeprowadziła analizę akt¹ 20 procesów z oskarżeń o przestępstwa na tle ksenofobicznym. Kwestionariusz przygotowany na potrzeby tej analizy obejmował kwalifikację prawną, miejsce procesu, opis sprawy i wywiad środowiskowy dotyczący sprawców, wyrok, przebieg apelacji (o ile do niej doszło). Dzięki kwestionariuszowi uzyskaliśmy materiał umożliwiający badania porównawcze. Trudno jednak określić, w jakim stopniu jest to materiał reprezentatywny, bo owe 20 procesów stanowi zapewne ułamek wszystkich spraw, których liczby nie znamy - także z powodu utrudnień w dostępie do akt, co zostało w kilku ankietach zaznaczone (w jednym przypadku opis tych utrudnień przypomina nieco prozę Kafki). Może warto skierować zapytanie do ministra sprawiedliwości, który powinien dysponować statystyką różnych kategorii przestępstw? Udało mi się w przeszłości uzyskać taką informację od dwóch ministrów.

Omawiane sprawy wytoczone zostały w Nysie, Sandomierzu, Starachowicach, Świdnicy, Opolu, Olsztynie, dwie w Warszawie, po kilka w Katowicach, Gorzowie Wielkopolskim, Wrocławiu, Żywcu i Lublinie. Kwalifikacja prawna oskarżeń przywoływała następujące artykuły Kodeksu Karnego: 256 (propagowanie ustroju faszystowskiego lub nawoływanie do nienawiści na tle narodowościowym), 257

---

¹ Przeprowadzono analizę 38 spraw sądowych. Część z nich była na etapie wczesnego opracowywania w momencie pisania niniejszego tekstu (przp. red)

(znieważanie ze względu na narodowość), 119 (przemoc ze względu na przynależność narodową), 157 (uszkodzenie ciała), 159 (pobicie z użyciem niebezpiecznego narzędzia), 190 (groźba karalna), 137 (znieważenie flagi państwowej), 261 (znieważenie pomnika), 262 (znieważenie miejsca pochówku), a także kilku dodatkowych, występujących w pojedynczych przypadkach. Przeciętna wysokość kar wahała się od kilku miesięcy do ponad półtora roku, czasem dodatkowo zasądzano grzywnę, w jednym przypadku kara była nieodpłatna praca społeczna, a w dwóch kar nie wymierzono. W głośniejszej sprawie pobicia aktora z Maroka podczas festiwalu teatralnego w Węgajtach zapadł najwyższy wyrok: 2 lata i 6 miesięcy bezwzględnego więzienia (w warunkach recydywy).

Wyroki w czterech sprawach o znieważenie i napaść lub pobicie osób z ciemną karnacją skóry wahały się od pół roku do półtora roku w zawieszeniu. W przypadku napaści dokonanej przez uczniów szkoły zawodowej wyroki (1 rok; 1 rok 6 miesięcy) nie zostały zawieszane, podobnie jak w przypadku pobicia w Węgajtach: jeden ze sprawców, karany przedtem za rozbój, dostał wyrok bezwzględny, jego kolega - w zawieszeniu wraz z nawiązką.

Większość rozpraw dotyczyła spraw, które można zakwalifikować jako drobne wykroczenia: dwie to sąsiedzkie zatargi, w których jedna ze stron użyła sformułowań antysemitycznych i rasistowskich, a także gróźb karalnych. W obu sprawach zaskakująco wysokie kary: prawie rok i ponad rok w zawieszeniu (w tym drugim przypadku kara została prawdopodobnie podwyższona w wyniku apelacji, ze względu na zarzut prowadzenia samochodu w stanie nietrzeźwym i pobicie policjanta). Trzecia podobna sprawa o znieważenie słowami „bujaj się, spierdajalaj Żydzie” została umorzona, przy czym warto zacytować część uzasadnienia: *nazwanie osoby pochodzenia żydowskiego określeniem „ty Żydzie” lub temu podobnymi nie może stanowić wypowiedzi znieważającej tę osobę. Skoro bowiem w doktrynie podnosi się, jak to wskazano powyżej, iż wypowiedzenie wobec osoby nie będącej pochodzenia żydowskiego słów, na przykład „ty Żydzie”, nie może jej znieważać, to tym bardziej użycie takiego sformułowania wobec osoby narodowości żydowskiej nie może być uznane za wypowiedź znieważającą.* Autorzy powołują się przy tym na rozstrzygnięcia Sądu Najwyższego i autorytetów prawnych, zatem można uznać to uzasadnienie jako wykładnię praktyki sądowej.

Dwanaście spraw dotyczyło oskarżeń o propagowanie ustroju faszystowskiego lub/i nawoływanie do nienawiści narodowej. Niektóre z nich miały charakter drob-

nych wykroczeń, w innych waga czynów była poważniejsza. Wysokość wyroków świadczy o tym, że sądy rzadko brały pod uwagę ciężar gatunkowy czynów. Najbardziej kuriozalnym wydaje się przypadek dorosłego ucznia zawodówki, członka subkultury skinów, który dorysował symbole hitlerowskie na rysunku lokomotywy, ilustrującym wiersz Brzechwy (uczeń dorysował kraty na oknach wagonów, napisał „Arbeit macht frei” i „NSDAP”). Po dość długim śledztwie, w trakcie którego przesłuchano grono pedagogiczne, radę rodzicielską oraz uczniów szkoły, młodemu neonaziście wymierzono karę 600 zł grzywny, którą sąd zgodził się rozłożyć na raty. Ale innemu młodemu sympatykowi neonazizmu, który w autobusie wznosił okrzyki „sieg heil” i rysował palcem na szybie znak swastyki, a następnie opluł interweniującą osobę - wymierzono stosunkowo wysoką karę, bo 8 miesięcy w zawieszeniu i 1500 zł grzywny. Karę w zawieszeniu otrzymał alkoholik, który w barze wykrzykiwał: „niech żyje Hitler”, „Hitler to mój Bóg”, „Żydzi do gazu”. Za nalepianie wlepek o treści rasistowskiej i propagującej subkulturę skinów sprawcy w dwóch osobnych sprawach otrzymali wyroki 500 zł grzywny (sprawcę skazano za zaśmiecanie, zarzuty z art. 256 i 257 oddalono) oraz 6 miesięcy w zawieszeniu i 100 zł grzywny. Za internetową sprzedaż hitlerowskich gadżetów ukarano rokiem i 6 miesiącami w zawieszeniu oraz grzywną 1000 zł. Za ukazanie wytatuowanego na torsie symbolu hitlerowskiego podczas koncertu skinowskiego zespołu „Salut” jego wokalista musiał zapłacić grzywnę. Internauta o nicku „loretea” został zidentyfikowany jako student politologii i członek młodzieżówki PiS. Został skazany na karę 6 miesięcy w zawieszeniu i grzywną 1500 zł. za znieważanie Rosjan w dyskusjach internetowych. Dwóch kiboli zostało ukaranych za antysemityczne i rasistowskie wypowiedzi wygłaszane w kręconym z ich udziałem angielskim filmie karą półtora roku i 10 miesięcy więzienia, w obu wypadkach w zawieszeniu, oraz grzywną.

Większy ciężar gatunkowy miały, moim zdaniem, czyny sprawców z Sandomierza, Opola, Świdnicy i Warszawy. Wyroki tego jednak nie odzwierciedlają. Podczas przeszukania w domu dwóch braci znaleziono liczne materiały o treściach neonazistowskich, a wśród nich zdjęcia z imprezy na cmentarzu żołnierzy radzieckich. Grupa młodocianych, wśród nich obaj bracia, wykonywała gest hitlerowskiego pozdrowienia, jeden z uczestników trzymał flagę Polski z domalowaną swastyką. Jeden z braci został skazany na 6 miesięcy w zawieszeniu, a drugi - na 10 miesięcy pracy społecznej. Wkrótce jeden z nich trafił ponownie przed oblicze sądu, tym razem za pobicie. Jak widać, kara niezbyt poskutkowałą.

W Świdnicy student prawa i administracji, aktywista Narodowego Odrodzenia Polski, założył stronę internetową „historianiebezpieczna.kgb”, na której zamieścił utwór satyryczny, zawierający argumentację budowaną według antysemitycznych schematów. Jego sprawa była dwukrotnie umarzana, potem wznawiana z polecenia wyższych instancji prawnych. O niewinnieniu zadecydowała opinia biegłej, działaczki FODŻ, która oceniła, że wprawdzie utwór zawierał nieprzychylny Żydom stereotypy, ale trudno jednoznacznie uznać je za obraźliwe; według biegłej, autor nie nawoływał do nienawiści wobec Żydów.

Podobny do powyższego był przypadek studenta Politechniki Poznańskiej, który jako licealista mieszkający na wsi pod Gorzowem na serwerze amerykańskim założył stronę internetową i zamieszczał na niej teksty o wymowie satanistycznej i wypowiedzi pochwalające Hitlera. Mimo że wyraził skruchę i zapewnił, że zmienił poglądy, wyrok był stosunkowo wysoki: 8 miesięcy w zawieszeniu i grzywna rozłożona na raty.

Absolwent prawa z Opola, syn prokurator i adwokata, sprowadzał w dużych ilościach, kopiował i rozprowadzał materiały neonazistowskie, rasistowskie i faszystowskie. Był członkiem organizacji rasistowskiej i neonazistowskiej Blood and Honor, wydawał skinizina pod wiele mówiącym tytułem „Werwolf” (tytuł to nazwa hitlerowskiej konspiracyjnej organizacji zbrojnej, powstałej jeszcze przed zakończeniem II wojny światowej). Uczestniczył w obchodach rocznicy śmierci Rudolfa Hessa w Niemczech. Można uważać, że jego postępowanie w sposób jaskrawy wyczerpywało znamiona przestępstwa pochwalania i propagowania faszyzmu. Podczas śledztwa i procesu nie przyznał się do winy ani nie okazał skruchy. Mimo to sąd warunkowo umorzył karę, powołując się na „niską szkodliwość czynu” oraz na... wykształcenie prawnicze oskarżonego (stanowić mające gwarancję przestrzegania prawa). Prokuratorska apelacja, podważająca umorzenie i przeciwnie oceniająca związek między czynem a wykształceniem oskarżonego, została oddalona z przyczyn formalnych.

Wprawdzie trudno na podstawie analizy opisanych 20 spraw wyciągnąć jakieś wnioski na temat funkcjonowania prawa w naszym kraju, ale w tej próbie zwracają uwagę dwa problemy: zależność wyroków od pozycji społecznej sprawcy oraz łatwość karania skutków, ale nie przyczyn. Kary są mało zróżnicowane, podobny wyrok można było otrzymać zarówno za drobne wybryki (np. wykrzykiwanie hasel lub rozklejanie wlepek), jak i poważniejsze przestępstwa, takie jak pobicie. Rzadko stosowano środki wychowawcze w rodzaju prac społecznych w instytucjach opiekuńczych.

Można odnieść wrażenie, że młodych chłopców pochodzących z uboższych środowisk, mających problemy w domu (ojciec jednego ze skazanych uważał bicie za jedyny sposób wychowania, ojciec innego siedział w więzieniu za znęcanie się nad rodziną, matka jeszcze innego była alkoholizką) sąd zostawił samym sobie. Wprawdzie wymierzał karę w zawieszeniu, zwykle przydzielał kuratora, ale na tym kończył się wysiłek mający na celu skorygowanie ich sposobu myślenia i kierowania własnym życiem. Tymczasem działania wychowawcze wydają się w takich wypadkach działaniem najprostszym i najskuteczniejszym. Jeden z ukaranych stwierdził: „ja nie zdawałem sobie sprawy, iż znieważanie ze względu na przynależność rasową jest przestępstwem”. Jeżeli pochodził z rodziny, w której znieważanie było na porządku dziennym, to wychowawczy skutek mogła mieć praca społeczna w środowisku, w którym problemy rozwiązuje się bez przemocy słownej i fizycznej, np. w filantropijnych organizacjach pozarządowych.

Chłopak ukarany za rozklejanie wlepek na wiatach autobusowych był przekonany, że „powinno się eliminować z życia narodu osoby pochodzenia żydowskiego i cygańskiego”, tak „jak robił to Hitler”. Dowiedział się tego z internetu. Po tym, jak został przed procesem tymczasowo aresztowany, zmienił poglądy. Uznał, że „Żydzi i Cyganie to normalni ludzie”, nawet zobaczył w Żywcu jednego Żyda z pejsami, a ten widok już go nie „denerwował”. Pod koniec rozprawy oświadczył z goryczą, że nigdy nie uczono go „o znaczeniu tolerancji wobec innych ras czy narodów”. Skazany za napaść i znieważenie dwóch amerykańskich studentów, tłumaczył się przed sądem: „generalnie ja lubię Murzynów i ludzi innych ras, tylko rozśmiesza mnie ich wygląd [...] takie wielkie wargi, mnie w tych Murzynach [to] się nie podobało”. Trudno oceniać, czy podsądni rzeczywiście zmienili poglądy, ale wydaje się, że można by je im stosunkowo łatwo wyperswadować, wskazując na szkodliwość chuligańskich czynów dla ich dalszych losów.

Nieskuteczność wyroków objawia się w przypadku recydywistów. Jeden ze skazanych, który otrzymał wyrok w zawieszeniu, wkrótce potem znów został doprowadzony przed oblicze prawa. Wcześniej skazany za pobicie Marokańczyka, odsiedział już dwuletni wyrok, którego skutek resocjalizacyjny okazał się odwrotny od zamierzonego. Z więzienia wyniósł tatuaże, których forma symbolizowała jego sympatie dla nazistowskiego neopoganizmu i rasizmu. Można tylko mieć nadzieję, że druga kara przyniesie otrzeźwienie.

Zupełnie inaczej jest w przypadku absolwenta prawa, którego jedynym zmar-

twieniem podczas śledztwa i procesu była obawa, że wyrok i wpisanie jego nazwiska do rejestru skazanych uniemożliwi mu wykonywanie zawodu adwokata. Umożnienie sprawy raczej nie spowoduje zmiany jego poglądów, w poczuciu bezkarności zapewne nadal będzie rozpowszechniał materiały neonazistowskie. Takie osoby jak on, jak studiujący prawo członek NOP i im podobni „przedsiębiorcy ideologii” są w jakimś stopniu odpowiedzialni za zachowania wszystkich tych ukaranych chłopców - i to oni powinni być najsurowiej ukarani, także dlatego, że dopuścili się tych przestępstw, mimo że z racji wykształcenia powinni stać na straży prawa.

Przypomina się proces skinów z Polskiego Frontu Narodowego, założonego przez Janusza Bryczkowskiego. Oskarżeni byli o to, że zamordowali dwóch bezdomnych, kilkunastu innych ciężko pobili w ramach akcji „usuwania śmieci ludzkich”, propagowanej na szkoleniach organizowanych przez Bryczkowskiego. Oni dostali wyroki adekwatne do zbrodni: po 25 lat więzienia. Ich mentor i truciciel ich umysłów pozostał bezkarny...

Alina Cała jest pracownicą Żydowskiego Instytutu Historycznego, autorką prac na temat stosunków polsko-żydowskich.

Postępowania w sprawach przestępstw motywowanych nienawiścią

Analiza postępowań sądowych i przygotowawczych

Adam Bodnar, Michał Jagielski

Przedmiotem niniejszego opracowania są wnioski płynące z analizy opisów postępowań przygotowawczych i sądowych prowadzonych wobec osób podejrzanych i oskarżonych o przestępstwa z art. 119, 256 i 257 kodeksu karnego (dalej: k.k.) w 43 sądach w Polsce. W pozostałych 307 sądach nie stwierdzono postępowań prowadzonych w związku z tymi czynami. Opisy spraw zostały sporządzone przez osoby współpracujące ze Stowarzyszeniem „Otwarta Rzeczpospolita”. Autorzy niniejszego tekstu nie mieli możliwości zapoznania się z aktami spraw i swoją analizę oparli na kwestionariuszach z analizy akt spraw przygotowanych przez przedstawicieli Stowarzyszenia Otwarta Rzeczpospolita.

Przepisy te ustanawiają sankcję karną za:

- 1) stosowanie groźby bezprawnej lub przemocy wobec grupy osób lub osoby ze względu na przynależność etniczną, rasową, przekonania polityczne lub religijne, bądź bezwyznaniowość (art. 119 k.k.);
- 2) publiczne propagowanie faszystowskiego lub innego totalitarnego ustroju państwa (art. 256 k.k.);
- 3) nawoływanie do nienawiści na tle różnic narodowościowych, etnicznych, rasowych, wyznaniowych albo ze względu na bezwyznaniowość (art. 256 k.k.);

4) publiczne znieważenie grupy ludności lub poszczególnej osoby z powodu jej przynależności narodowej, etnicznej, rasowej, wyznaniowej albo z powodu jej bezwyznaniowości (art. 257 k.k.).

Za czyn z art. 119 kodeks karny przewiduje karę pozbawienia wolności w granicach od 3 miesięcy do 5 lat, takiej samej odpowiedzialności podlega osoba nawołująca do tego przestępstwa. Art. 256 k.k. ustanawia sankcję w postaci kary grzywny, kary ograniczenia wolności albo pozbawienia wolności do lat 2, natomiast za przestępstwo sankcjonowane mocą art. 257 k.k. przewidziana jest kara pozbawienia wolności do lat 3.

Ustanawiając odpowiedzialność karną za przestępstwa nawoływania do nienawiści oraz znieważanie motywowane przynależnością narodową, etniczną, rasową, wyznaniową lub bezwyznaniowość, ustawodawca zrealizował zobowiązania międzynarodowe. Wynikały one z art. 20 ust. 2 Międzynarodowego Paktu Praw Obywatelskich. Przewiduje on, że „popieranie w jakikolwiek sposób nienawiści narodowej, rasowej lub religijnej, stanowiące podżeganie do dyskryminacji, wrogości lub gwałtu, powinno być ustawowo zakazane”.

Praktyka stosowania przywołanych przepisów w Polsce sprawia jednak, że czyny motywowane nienawiścią, nie są w rzeczywistości traktowane z należytą powagą.

Analiza postępowań prokuratorskich i sądowych dotyczących przestępstw na tle nienawiści rasowej i gloryfikowaniu ustroju faszystowskiego pozwala zauważyć, że większość z nich toczy się w związku z pobiciem, naruszeniem nietykalności cielesnej, najczęściej połączonego ze słownym znieważaniem osób odmiennego pochodzenia lub eksponowaniu symboli faszystowskich połączonym ze zniszczeniem mienia. Przejawy agresji, wywołane przynależnością ofiary do określonej grupy etnicznej lub narodowościowej, zdarzają się najczęściej pod wpływem alkoholu, a napastnikami są zazwyczaj osoby o wykształceniu nieprzekraczającym zawodo-wego i bezrobotne.

Prokuratura i sądy z reguły nie mają problemu z wyborem ścieżki postępowania, można nawet powiedzieć, że uległo ono pewnemu zrutynizowaniu. Wyrok skazujący zapada zatem bez przeprowadzenia rozprawy na wniosek oskarżonego z art. 119 k.k., który po zdarzeniu wyraża skruchę, podnosząc, że żałuje swojego czynu i nierzadko odcinając się od poglądów faszystowskich czy rasistowskich. Swoje zachowanie tłumaczy ograniczoną, z powodu

upojenia, poczytalnością. Wyrok opiewa z reguły na karę pozbawienia wolności w zawieszeniu. Okres próby określa się natomiast zwyczajowo na 3 - 5 lat, a czas pozbawienia wolności orzekany jest na poziomie jednego roku i kilku miesięcy.

Jako przykład może posłużyć sprawa z Sądu Okręgowego w Lublinie¹. Oskarżeni dopuścili się pobicia 2 czarnoskórych studentów, przebywających w Polsce na wymianie. Studenci Akademii Medycznej jadący autobusem byli obrażani słownie. Po wyjściu z niego doszło do pobicia. Skład orzekający postanowił ukarać sprawców karą roku i 6 miesięcy pozbawienia wolności w zawieszeniu na okres próby 5 lat, zastosować dozór kuratora oraz świadczenie pieniężne w wysokości 500 złotych na rzecz Caritas Polska.

Niestety dość często zdarza się również, że prokuratura czy sądy prowadzą postępowanie zmierzające do ukarania sprawcy za typowe zachowania chuligańskie, częściej spotykane w praktyce, bardziej dookreślone i namacalne. Prokuratorzy, ignorując rasistowski podtekst, dążą do skazania sprawcy za zachowania łatwiejsze do sklasyfikowania, wymagające mniej wysiłku i pracy procesowej. Sprawcy przestępstw na tle rasowym lub polegających na propagowaniu treści faszystowskich bywają zatem karani za pobicie, pobicie z użyciem niebezpiecznego narzędzia czy zniszczenie mienia (158, 159, 288 k.k.). Motywacja ich działań, znajdująca przecież często zewnętrzny wyraz w okrzykach sprawców czy treści malowanych na budynkach hasła, zostaje natomiast zignorowana lub uznana za niewystarczającą, żeby wypełnić hipotezę normy prawnej ustanowionej w art. 256 k.k. lub 257 k.k. albo nieszkodliwą społecznie.

Tytułem zobrazowania problemu można przywołać sprawę, która znalazła swój finał przed Sądem Rejonowym w Żywcu². Oskarżony rozlepił naklejki o treściach nawołujących do nienawiści rasowej w środkach komunikacji miejskiej. Po przeprowadzeniu postępowania został skazany na karę grzywny w wysokości 500 złotych za zaśmiecanie miejsca publicznego. Wydaje się zatem, że skład orzekający zignorował treść nalepek, pomimo dość mocno zarysowanej motywacji sprawcy.

---

1 Sąd Okręgowy w Lublinie, IV K 447/07.

2 Sąd Rejonowy w Żywcu, VI K 1036/07.

Przypadki atypowe

W rzeczywistości jest jednak tak, że „typowe przypadki” nigdy nie wyczerpują 100 % czynów dokonywanych przez osoby naruszające porządek prawny. Analiza tej grupy spraw pozwala zauważyć pewną trudność jaką spotykają sądy i prokuratury w ocenie zachowań wypełniających znamiona czynów określonych w art. 256 lub 257 k.k. Wydaje się, że organy wymiaru sprawiedliwości nie zauważają szkodyliwych zachowań motywowanych nienawiścią rasową lub zamiłowaniem i chęcią propagowania treści faszystowskich, traktując je jak chuligańskie wybryki, których motywacja nie powinna być szczególnie potępiana.

Poniżej omówimy kilka spraw, które ze względu na sposób zachowania organów wymiaru sprawiedliwości wydają się szczególnie interesujące.

Tatuaż jako propagowanie treści faszystowskich

Podczas badania przypadków potencjalnych naruszeń normy prawnej ustanowionej w art. 257 k.k., a polegającej na nakazie powstrzymywania się od propagowania ustroju i treści faszystowskich, odnaleźć można dwa wyjątkowo interesujące przypadki, dobrze ilustrujące rozbieżności w interpretacji podobnych zachowań.

W pierwszej sprawie, w której postępowanie prowadzone było przed Sądem Rejonowym w Bydgoszczy, 2 mężczyzn dopuściło się rozboju. Przy okazji zatrzymania związanego z czynem z art. 280 par. 1 stwierdzono, że w nieustalonym czasie jeden z zatrzymanych wykonał na prawej dłoni tatuaż swastyki oraz znak „SS”. Zaczodziło zatem podejrzenie, że oskarżony, eksponując symbole nieodłącznie związane z ustrojem faszystowskim, popełnia czyn z art. 256 k.k.

Podejrzany w trakcie postępowania przed sądem wyjaśnił, że tatuaże zrobił ok. 15 lat temu, w celu poprawy swojego wizerunku wśród znajomych, a nie propagowania ustroju faszystowskiego. Sąd uznał wyjaśnienia oskarżonego za wiarygodne. W uzasadnieniu zauważył, że przestępstwo z art. 256 k.k. polega na publicznym przedstawianiu faszystowskiego lub innego totalitarnego ustroju, ale nie np. w prywatnej rozmowie. Eksponowanie tych symboli nie jest przestępstwem, o ile nie ma na celu ich propagowania (publiczne przedstawianie z zamiarem przekonania do niego). Sąd uznał zatem, że samo wykonanie tatuażu, połączone z jego eksponowaniem (tatuaż

był widoczny z odległości ok. 1 metra), nie jest popularyzowaniem żadnego stroju³.

Podobne okoliczności zaistniały również w sprawie związanej z zachowaniem wokalisty zespołu „S”. Podczas jednego z koncertów na terytorium Słowacji wokalista, narodowości polskiej, zdjął koszulkę, ukazując publiczności wytatuowane ciało. Grafika, znajdująca się na tułowiu i ramionach przedstawiała faszystowskie symbole, m.in. dwie ósemki i czaszkę. Postępowanie w sprawie wszczęła policja słowacka, która zdecydowała się skorzystać z opinii biegłego w zakresie ustalenia znaczenia symboli znajdujących się na ciele podejrzanego. Następnie przekazano sprawę polskim organom ścigania.

Podczas postępowania przed Sądem Rejonowym w Starachowicach⁴, oskarżony przyznał, że zdaje sobie sprawę ze znaczenia symboli oraz treści piosenek zagranych w trakcie koncertu na Słowacji. Były to treści faszystowskie. Zaznaczył jednak, że nie odczuwa związku z tą ideologią, a w roli wokalisty zespołu występował tylko raz. Koszulkę ściągnął natomiast pod wpływem atmosfery. Sąd skazał go na karę grzywny. Żadna ze stron nie wniosła apelacji.

W powyższych sprawach kluczowy element obciążający sprawców, jakim jest rysunek na ciele, jest bardzo zbliżony. Mimo tego rozstrzygnięcia znacząco się od siebie różnią. Niestety, taka rozbieżność nie jest niczym zdumiewającym i dotyczy również innych zachowań, np. noszenia insygniów (swastyki) w kołnierzu kurtki⁵

Handel symbolami faszystowskimi jako propagowanie idei faszystowskich

W sprawie, która toczyła się przed Sądem Rejonowym w Lublinie⁶ (Wydział Grodzki), mężczyzna handlował za pośrednictwem Internetu symbolami faszystowskimi, takimi jak swastyki, godła dywizji Wafen SS Wiking, NSDAP, czaszki – godła SS. W czasie postępowania przyznał się do zarzucanego mu czynu. Zazna-

---

3 Sąd Rejonowy w Bydgoszczy, sprawa III K 1002/06.

4 Sąd Rejonowy w Starachowicach, sprawa VI K 488/08.

5 Patrz np. Orzeczenie Sądu Apelacyjnego w Katowicach, II Aka 251.05 i orzeczenie Sądu Okręgowego w Białymstoku, sprawa III K38/08.

6 Sąd Rejonowy w Lublinie, XV K 957/03.

czył jednocześnie, iż jego postępowanie miało jedynie charakter zarobkowy. Nie będąc wytwórcą sprzedawanych przez niego przedmiotów, nabywał je na Stadionie Dziesięciolecia i nie odczuwał żadnej więzi z ideologią faszystowską.

W akcie oskarżenia prokuratura oparła się na opinii biegłego politologa, który stwierdził, że przedmioty reklamowane i przedstawione do sprzedaży na stronie internetowej oskarżonego nie mają charakteru naukowego, ale handlowy i propagandowy, a w związku z tym mogły służyć do propagowania totalitarnego czy nazi-stowskiego ustroju państwowego.

Po przeprowadzeniu postępowania Sąd Rejonowy w Lublinie uznał wyjaśnienia oskarżonego za niewiarygodne, wynikające z niezrozumienia istoty czynu z art. 256 k.k., który „nie musi polegać wprost na pochwalaniu tego ustroju, lecz może wyrażać poprzez jakąkolwiek postawę aprobującą, o ile prezentowana jest publicznie. Do takiej aprobującej postawy należy zaliczyć oferowanie przedmiotów o symbolice nazi-stowskiej do sprzedaży, łączące się z przyjęciem, że są one dla nabywcy atrakcyjne”.

Swoją ocenę sąd poparł między innymi orzecznictwem SN⁷, który wyraził pogląd, że „propagowanie nie musi łączyć się z popieraniem; można coś propagować bez jednoczesnego pochwalania”. Oskarżony mógł więc propagować urządzenie faszystowskie bez popierania go.

Jednocześnie sąd zaznaczył, że nie zachodzi potrzeba szczegółowego uzasadnienia narażenia dobra prawnego. Zwrócił uwagę na abstrakcyjny przedmiot ochrony normy prawnej, podkreślając przy tym, że propagowanie ideologii nazi-stowskiej na tyle często prowadzi do negatywnych następstw, iż w zasadzie zawsze można uznać je za niebezpieczne.

Co ciekawe, skład orzekający przyjął, że oskarżony działał w zamiarze ewentualnym. Uznał, że choć nie można bezsprzecznie stwierdzić, że dążył on bezpośrednio do rozpowszechniania ideologii nazistowskiej, to z pewnością zdawał sobie sprawę z takiej możliwości.

Jednocześnie za niedopuszczalną uznał opinię biegłego, sporządzoną na podstawie pytania, czy zaszły przesłanki wypełniające hipotezę art. 256 k.k. Subsumpcja należy bowiem do obowiązków wymiaru sprawiedliwości, a ekspert był jedynie uprawniony do wydania opinii w kwestii wskazania związku oferowanego asortymentu z ideologią faszystowską czy nazistowską.

---

7 Sąd Najwyższy, I KZP 5/02.

Sąd Rejonowy w Lublinie skazał oskarżonego na karę 1 roku i 6 miesięcy pozbawienia wolności w zawieszeniu oraz grzywny w łącznej wysokości 1000 złotych.

Oskarżony złożył apelację, w której podnosił, że niemożliwe jest wypełnienie hipotezy art. 256 k.k. w zamiarze ewentualnym, a także – że sprzedawał jedynie repliki symboli i insygniów historycznych, powstrzymując się od ich wytwarzania. Nie została ona rozpatrzona ze względu na przekroczenie terminu do jej złożenia.

Drugi przypadek dotyczący handlu internetowego rozpatrywany był przez Sąd Rejonowy w Opolu⁸. W trakcie kontroli paczki pocztowej nadanej z terytorium Stanów Zjednoczonych celnicy stwierdzili, że znajdują się w niej materiały mogące służyć propagowaniu nazizmu, faszyzmu oraz nawoływaniu do nienawiści ze względu na przynależność etniczną, rasową, czy narodowościową i mogące znieważać takie osoby. W przesyłce znaleziono m.in. płyty z utworami słowno-muzycznymi w języku angielskim i niemieckim nawołujące do wypędzenia i pozbawiania życia osób czarnoskórych, pochodzenia żydowskiego, homoseksualnych, a także gloryfikujące czyny, osobę i poglądy Adolfa Hitlera i Rudolfa Hessa. Jak ustalono w postępowaniu przygotowawczym, adresat paczki, mieszkaniec Opola, zajmował się dystrybucją powyższych materiałów na sporą skalę (znaleziono u niego np. 299 płyt kompaktowych) oraz brał czynny udział w rozpowszechnianiu ideologii nazistowskiej poprzez redagowanie i wydawanie pisma o takim charakterze.

W trakcie postępowania oskarżony nie przyznał się do winy, wskazując, że nie znał zawartości przesyłki. Ogólne wnioski wysnute na podstawie całokształtu dowodów zebranych w tej sprawie i w odrębnym postępowaniu związanym z prowadzoną przez podejrzanego stronę internetową o charakterze nazistowskim pozwoliły ustalić, że podejrzany zlecał produkcję płyt, pośredniczył w ich sprzedaży i regularnie kontaktował się z osobami podejrzanymi o propagowanie ustroju faszystowskiego, redagował periodyki o charakterze nazistowskim, powielał materiały służące do propagowania ustroju faszystowskiego, nawoływał do przystąpienia do ruchu społecznego mającego na celu wprowadzenie ustroju faszystowskiego.

Sąd warunkowo umorzył postępowanie na okres próby 1 roku, orzekając jednocześnie świadczenie pieniężne na rzecz Caritas w wysokości 5 tys. złotych oraz zwrot kosztów sądowych.

---

8 Sąd Rejonowy w Opolu, 1247/07

W uzasadnieniu sąd podniósł, że „wina i społeczna szkodliwość czynu nie były znaczne [...] a postawa sprawcy [...] jego warunki osobiste oraz dotychczasowy sposób życia uzasadniają przypuszczenie [...] że będzie przestrzegał porządku prawnego”. Natężenia działalności oskarżonego, zdaniem sądu, z pewnością nie można określić jako wyższego niż średnie.

Oskarżony nie przyznał się do winy.

Za wystarczającą gwarancję sąd uznał fakt, że oskarżony jest studentem prawa i powrót na drogę przestępstwa pozbawiłby go możliwości wykonywania zawodu.

Apelacja złożona przez prokuraturę zarzucała błędną ocenę oskarżonego. Podkreślono, że nie wyraził skruchy, a nawet nie przyznał się do winy. Kwestionowano również rozpoznanie jego dotychczasowego sposobu życia jako czynnika prognozującego przestrzeganie porządku prawnego przez oskarżonego. Odwołanie zostało jednak odrzucone z powodu niedotrzymania terminu. Pismo zostało terminowo przesłane faksem, ale pocztą po terminie.

Prokuratura podniosła w nim także, że przekonanie sądu o powrocie oskarżonego na drogę poszanowania prawa jest niezrozumiałe, w szczególności w kontekście treści wiadomości e-mail odnalezionej na jego komputerze, w której bezpośrednio stwierdzał, że dużo ryzykuje, bo „jak go złapią”, to „będzie mógł zapomnieć o byciu adwokatem.”

W powyższych sprawach sędziowie, pomimo stwierdzenia przestępstwa, zachowali dość liberalny stosunek do ich sprawcy. Szczególnie w drugim przypadku stanowisko składu orzekającego wydaje się nieuzasadnione. Oskarżony wykazał szereg zachowań rażąco sprzecznych z porządkiem prawnym Polski oraz wyraźną chęć propagowania treści nienawistnych i lekceważący stosunek do norm prawnych, mimo to skład orzekający uznał, że studiowanie prawa będzie wystarczającym bodźcem do zmiany postawy oskarżonego.

W kontekście handlu przedmiotami nawiązującymi do faszyzmu warto wspomnieć o nowelizacji kodeksu karnego wprowadzającej karalność produkcji, utrwalania lub sprowadzania, nabywania, przechowywania, posiadania, prezentowania, przewożenia lub przesyłania druku, nagrania lub innego przedmiotu zawierającego treść określoną w paragrafie 256 k.k. Zgodnie z treścią nowelizacji karalność byłaby wyłączona w przypadku, kiedy czynności te związane byłyby z działalnością kulturalną, edukacyjną lub historyczną.

Projekt ustawy nie został jeszcze zatwierdzony przez Senat. W wypadku jego

wejścia w życie bardzo dużo będzie zależało od faktycznego stosowania nowych przepisów. Istnieje bowiem obawa nadmiernej surowości ich stosowania. Z pewnością często trudno będzie odróżnić i precyzyjnie zdefiniować cel, w jakim konkretne osoby działają. Powściągliwość wymiaru sprawiedliwości może natomiast doprowadzić do tego, że nowe przepisy de facto nie zmienią sytuacji, a działania sądów i prokuratury będzie można porównać z ich obecną aktywnością.

Słowne znieważenie

Szczególnie ciekawe wydają się przypadki traktowania słownego znieważania osób o żydowskiej przynależności narodowościowej.

Sąd Rejonowy dla Warszawy Pragi-Północ⁹ orzekł, że oskarżona, która w publicznym miejscu zwróciła się do poszkodowanego słowami „Wiem, że jesteś Żydem. Bujaj się, spierdalaj Żydzie” nie dopuściła się czynu wypełniającego hipotezę art. 257 k.k., polegającego na znieważeniu osoby ze względu na jej narodowość. Sąd ocenił, że podobnie jak w art. 216 k.k. chodzi w nim o obrażenie osoby niestosownymi wypowiedziami, które „muszą być wypowiedziane w formie przymiotnikowej lub rzeczownikowej”. Mając na uwadze, że niektóre wypowiedzi mogą być uznane za obraźliwe jedynie w określonych okolicznościach, grupach społecznych lub regionach, sąd zważył, że wypowiedź oskarżonej nie nosi znamion zachowania nieprzyzwoitego, a jest jedynie przejawem lekceważenia, którego nie można uznać za wyraz pogardy. Uzasadniając swój pogląd, sąd podkreślił, że skoro w doktrynie podnosi się, że użycie słowa „Żyd” wobec osoby niebędącej pochodzenia żydowskiego nie jest dla takiej osoby obraźliwe, to skierowanie tego określenia pod adresem pokrzywdzonego nie może być zniewagą¹⁰: „nie mogą być również traktowane jako zniewaga określenia wynikające z pewnego systemu wartości sprzecznego z systemem wartości, na którym oparty jest porządek prawny”. Wyrażenie „bujaj się”, w ocenie sądu, wyraża jedynie lekceważący stosunek. Skład orzekający nie odniósł się natomiast do słów wulgarnych.

---

9 Sąd Rejonowy dla Warszawy Pragi – Północ, IV K 1024/07

10 Powołano się tu na doktrynę stanowiącą, że nazwanie przez antysemitę kogoś Żydem nie może być traktowane jako zachowanie wypełniające hipotezę art. 216 k.k. (np. L. Gardocki Prawo karne, s.216).

Podobnie Sąd Rejonowy dla Wrocławia–Krzyków¹¹ stwierdził, że wypowiedziane zwroty „Nic tu Żydzie nie zrobisz”, „Ogołę Marianowi T. (osoba narodowości żydowskiej – przyp. red.) brodę”, „Ich miejsce jest w kominie”, „Jude raus”, „Żydzi do Palestyny” nie nosi znamion czynu zabronionego ze względu na znikomą społeczną szkodliwość takiego zachowania. Oskarżony został natomiast skazany na karę 1 roku i 3 miesięcy pozbawienia wolności w zawieszeniu na 5 lat i na więzkę w wysokości 2000 złotych za czyny, jakich dopuścił się bezpośrednio przed i w trakcie zatrzymania. Było to prowadzenie pojazdu pod wpływem alkoholu, uwolnienie się i uszkodzenie ciała funkcjonariusza policji. Nawiązka orzeczona została na rzecz policjanta.

Wydaje się, że w tych przypadkach sądy zbyt liberalnie podeszły do czynów oskarżonych. W obydwu sprawach wyraźnie przejawia się podtekst rasistowski. Naszym zdaniem, nie ma przy tym znaczenia faktyczna narodowość adresatów wypowiedzi. Na takie rozumowanie wskazuje przyjęta przez ECRE definicja antysemityzmu, która na pierwszym miejscu stawia intencję w postaci znieważenia czy obrażenia, a nie analizę jakiej narodowości jest osoba, której godność sprawca narusza. Uwidocznienia wymaga fakt, że w obu przypadkach zachowanie sprawców zmierzało bezpośrednio do znieważenia. Błędnym wydaje się zatem pogląd, jakoby wypowiedź z pierwszej przytaczanej sprawy wyrażała jedynie ambiwalentny, lekceważący stosunek do pokrzywdzonego. Samo podjęcie aktywności może być przejawem negatywnego nastawienia. Ciężko również zgodzić się z poglądem, że wypowiedź oskarżonego w drugiej sprawie nie nosi znamion szkodliwości społecznej.

Treści internetowe

Doskonałym narzędziem do rozpowszechniania treści o charakterze propagandowym jest Internet. Poczucie anonimowości dodatkowo zachęca i wzbudza nieuzasadnione przekonanie o dużym prawdopodobieństwie uniknięcia odpowiedzialności karnej.

---

¹¹ Sąd Rejonowy Wrocław-Krzyki, II K 909/06.

W sprawie rozpoznawanej przez Sąd Rejonowy w Świdnicy¹² oskarżony publikował treści antysemickie zatytułowane m.in. „Klinika dla Żydów i żydofilów”, „Cenzura w III RP, czyli knebel dla szczura”. Teksty miały formę literacką, polegającą na zaprezentowaniu ich treści w kształcie opowieści z fikcyjnymi bohaterami (np. dr Szczur). Język wypowiedzi obfitował przy tym w wyrażenia nacechowane negatywnie, odnoszące się do zachowań seksualnych osób pochodzenia żydowskiego, porównywanie Żydów do nazistów („Syjonistyczna komórka wpa-jania Holokaustu”, „Holokaust uber alles”) czy opisywanie cech fizjologicznych związanych z zachowaniem osób pochodzenia żydowskiego („charakterystyczny objaw to obrzękły nos, bo pacjenci obwąchują się nawzajem w poszukiwaniu antysemityzmu”).

Podczas postępowania przygotowawczego Prokuratura Rejonowa w Świdnicy zwróciła się do Fundacji Ochrony Dziedzictwa Żydowskiego z Wrocławia z proś-ba o przygotowanie ekspertyzy. W wyrażonej przez Fundację opinii stwierdzono, że zachowanie podejrzanego nie wyczerpuje znamion art. 256 i 257 k.k. Teksty – zdaniem ekspertów Fundacji – opierają się bowiem na stereotypach i trudno jednoznacznie stwierdzić, że są obraźliwe dla ludności żydowskiej albo czy nawołują do nienawiści wobec niej. Umarzając śledztwo, prokuratura powołała się na stanowisko Fundacji, stwierdzając, że przestępstwa propagowania można dopuścić się jedynie w zamiarze bezpośrednim, co wynika z zabarwienia intencjonalnego sprawcy¹³.

Po podjęciu na żądanie prokuratury okręgowej postępowania wystosowano akt oskarżenia. Po przeprowadzeniu przewodu sądowego skład orzekający uniewinnił oskarżonego, stwierdzając, że jego czyn nie wypełnia znamion czynu zabronionego. Powołał się przy tym w głównej mierze na opinię Fundacji „związanej ze środowiskami żydowskimi”. Wypowiedzi oskarżonego uznał natomiast za powszechnie używane w debacie publicznej, choć niebędące groteskowymi (jak twierdził oskarżony), ale nieprzychylnie.

---

12 Sąd Rejonowy w Świdnicy, II K 178/08.

13 Sąd Rejonowy w Świdnicy powołał się przy tym na orzeczenie SN KZP 5/00, OSNKW 2002 nr 5/6.

Grupy propagujące treści faszystowskie i nawołujące do nienawiści rasowej

Ciekawe jest także spojrzenie sądów na stosunek grup „towarzyskich” propagujących treści faszystowskie i nawołujących do nienawiści rasowej, np. w formie rozpowszechniania czy malowania znaków o określonej symbolice (rysunek Gwiazdy Dawida na szubienicy, swastyki czy napis „Jude raus”). Przytacza się orzeczenie Sądu Okręgowego w Białymstoku i Sądu Apelacyjnego w Krakowie¹⁴, gdzie stwierdzono, że nie każdy zespół współsprawców jest zorganizowaną grupą przestępczą, ale tylko taka struktura, która istnieje w celu popełnienia przestępstwa, oraz że grupa osób nie musi być uznana za przestępczą, „choćby mieli precyzyjnie podzielone role, skoordynowane działania”, a także musi być to struktura o pewnym środtku trwałości, z widocznym przywództwem.

Orzeczenie to zostało wydane przez Sąd Okręgowy w Białymstoku¹⁵ w związku z działalnością jednej z grup skinheadów, identyfikujących się nazwą Czwarta Edycja. Grupa młodych ludzi, spotykających się przez niemal rok w celu wymiany informacji na temat faszyzmu i nazizmu, postanowiła uczcić rocznicę śmierci Rudolfa Hessa przez dokonanie serii zniszczeń, polegających na malowaniu na budynkach, cmentarzach żydowskich i radzieckich symboli związanych z Trzecią Rzeszą. U jednej z członkiń grupy znaleziono również gotowy do zawieszenia baner z hasłami profaszystowskimi.

Sąd Okręgowy zdecydował się wymierzyć wszystkim sprawcom kary bezwzględnego pozbawienia wolności, opiewających na okres 2 lat i 6 miesięcy oraz 3 lat. Skład orzekł, że przygotowania polegające na spreparowaniu banera nie podlegają sankcji karnej.

Takie podejście przedstawicieli sądownictwa może stać się przeszkodą w walce z niektórymi grupami neofaszystów czy neonazistów nie tylko nawołujących do nienawiści rasowej, ale nawet dążących do wprowadzenia ustroju totalitarne-go. Ze względu na faktyczną przebudowę struktury organizacyjnej „tradycyjnych

---

14 Sąd Apelacyjny w Krakowie, II Akz 672/07.

15 Sąd Okręgowy w Białymstoku, II K38/08.

grup przestępczych”, polegającej na jej spłaszczeniu i częstej współpracy ad hoc¹⁶ oraz braku wyraźnego przywództwa, linia orzecznicza w tym względzie będzie musiała wkrótce się zmienić. W ten sposób grupy neonazistowskie, nawet o dość spłaszczonej strukturze, będą mogły być uznawane za zorganizowane grupy przestępcze.

Wnioski

Krótkie przedstawienie stanów faktycznych i sposobu postępowania organów wymiaru sprawiedliwości w powyższych przypadkach wskazuje na wciąż istniejącą pewną trudność w traktowaniu i ocenie zjawiska rasizmu i propagowania ustrojów totalitarnych (w tym przede wszystkim faszystowskiego). Na przykładach kilku spraw nigdy w sposób pełny nie da się przedstawić wszystkich problemów, na jakie trafia egzekwowanie prawa w określonej dziedzinie. Niektóre z nich są jednak widoczne już po pobieżnej analizie.

Korzystanie z opinii biegłych

Pewną niepewność i nieobeźnanie w tematyce zachowań rasistowskich i propagujących ustrój totalitarny, a w szczególności faszystowski, widać przede wszystkim w sposobie korzystania z opinii biegłych. Współpraca z biegłymi jest dużym problemem i krytycznym punktem funkcjonowania wymiaru sprawiedliwości¹⁷. Specyficzne wydaje się postępowanie prokuratury, polegające na przeniesieniu ciężaru oceny zachowań podejrzanych pod względem legalności na ekspertów, podczas gdy to właśnie na organach wymiaru sprawiedliwości ciąży prawny obowiązek dokonania subsumcji. Prokuratorzy i sędziowie, co przecież oczywiste, powołani są przede wszystkim do dokonywania prawnej oceny zachowań i ewentualnie do klasyfikowania czynów zabronionych jako stypizowanych stanów faktycznych ujętych w hipotezach

---

16 Za: Marek Madej Zagrożenia asymetryczne bezpieczeństwa państw obszaru transatlantyckiego, Warszawa 2007.

17 Patrz m.in. Adam Bodnar i Maria Ejchart (red.) Sądy Gospodarcze w Polsce, Warszawa 2009.

przepisów karnych. Kwestia ta bywa niemalże codziennie podkreślana w orzecznictwie SN, również przy ocenie zasadności dokonania zasadniczej wykładni ustawy.

Należy podkreślić, że opinie dotyczące oceny rasistowskiego lub faszystowskiego charakteru czynów sprawców zamawiane były jedynie 3 razy. W 100 % jednakże nie nadawały się do wykorzystania ze względu na stan opisywany powyżej.

Na marginesie można dodać, że w jednej ze spraw, w której postępowanie rozpoczęła policja słowacka, opinia biegłego sporządzona była właściwie i dotyczyła jedynie znaczenia symboliki tatuaży¹⁸.

Liberalne podejście do przestępstw z art. 256 i 257 k.k.

Zarówno prokuratorzy, jak i sędziowie wykazują dość liberalne podejście przy ocenie zachowań wypełniających hipotezy norm prawnych ujętych w treści tychże przepisów. Wydaje się, że przejawy zachowań rasistowskich i profaszystowskich nie stanowią w świadomości członków organów wymiaru sprawiedliwości nadmiernego zagrożenia. Dopiero w połączeniu z pospolitymi przypadkami naruszenia nietykalności, pobicia czy zniszczenia mienia lub kradzieży spotykają się z reakcją karną, która w przede wszystkim bywa motywowana związkiem z tą zwyczajną przestępczością. W przeważającej liczbie przypadków sprawcy przestępstw z art. 256 i 257 k.k. otrzymali kary grzywny lub pozbawienia wolności w zawieszeniu. W kilku przypadkach uznano, że szkodliwość społeczna czynu jest znikoma. Sądy, choć z pewnymi wyjątkami, zdają się nie dostrzegać, że „Jest bardzo cienka granica pomiędzy czynami [...] polegającymi na publicznym propagowaniu nienawiści do ludzi o innej narodowości czy wyznaniu, a biciem ludzi tylko z tego powodu, że mają odmienny kolor skóry”¹⁹. Mimo tego, jak wynika z analizy orzecznictwa, oskarżeni muszą wykazać się dużą „hardością”²⁰ na etapie samego postępowania sądowego, żeby zasłużyć na bezwzględny wyrok pozbawienia wolności.

---

18 Sąd Rejonowy w Starachowicach, VI K 488/08.

19 Sąd Okręgowy w Białymstoku, III K38/08.

20 Ibidem.

Rozbieżności w orzecznictwie

Najbardziej jaskrawym przykładem problemów z podejściem organów wymiaru sprawiedliwości do tego typu spraw są znaczące rozbieżności w orzecznictwie. Określone jednorodne zachowania są często rozbieżnie klasyfikowane przez sądy. Prezentowanie symboli, np. przez noszenie kurtek i koszulek z symbolami faszystowskim, raz jest uznawane za propagowanie ustroju faszystowskiego²¹, a innym razem nie²². Wykonywanie tatuaży w miejscach wystawionych na widok publiczny raz spotyka się²³, a innym razem nie spotyka się²⁴ z reakcją karną. Również słowne znieważenie motywowane odmienną narodowością osoby, pod adresem której wypowiedź jest kierowana, może być uznane za czyn zabroniony, ale także za czym niemieszczący się w granicach hipotezy art. 257 k.k. Przesłupstwo propagowania ustroju faszystowskiego może być natomiast popełnione wyłącznie w zamiarze bezpośrednim²⁵ albo bezpośrednim lub ewentualnym²⁶.

Podsumowanie

Pomimo pewnych niedociągnięć w przywołanych przypadkach trzeba przyznać, że sytuacja ulega poprawie. Niemniej jednak obawy wzbudza liberalne stanowisko w ocenie zachowań na tle rasistowskim i profaszystowskim oraz mało owocna współpraca z biegłymi. Również tendencja do karania za przestępstwa bez podtekstu związanego z nienawiścią budzi pewien niepokój. Trudno bowiem mówić o ogólnoprewencyjnej funkcji przepisów karnych w sytuacji, gdy unika się ich stosowania. Tylko jednoznaczna reakcja, polegająca na bezpośrednim wskazaniu zachowania sprawcy motywowanego nienawiścią rasową lub narodo-

---

21 Sąd Najwyższy, I KZP 5/02.

22 Sąd Apelacyjny w Katowicach, II Aka 251.05.

23 Sąd Rejonowy w Starachowicach, sprawa VI K 488/08.

24 Sąd rejonowy w Bydgoszczy, III K 1002/06.

25 Sąd Najwyższy, SN KZP 5/00.

26 Sąd Rejonowy w Lublinie, XV K 957/03.

wościową, może przynieść faktyczne efekty. Pamiętać jednak należy, że jedynie w dwóch przypadkach postępowanie umorzono bezwarunkowo, a sprawcy nie ponieśli żadnej odpowiedzialności. Wskazuje to bezsprzecznie na właściwy trend przejawiający się w zaniku tendencji do umarzania postępowań.

Pomimo długoletniej już penalizacji zachowań, które są przedmiotem niniejszego opracowania, często sprawiają one trudności w ocenie stanu faktycznego. Wydaje się, że niektórych przedstawicieli wymiaru sprawiedliwości cechuje pewna niechęć do zdecydowanego reagowania. Niestety, jak się wydaje, jest to po części spowodowane niepewnością, co do podlegania określonych zachowań pod zakres hipotezy norm prawnych. Równie często daje się zauważyć przekonanie o niskiej szkodliwości społecznej propagowania treści faszystowskich lub nawoływania do nienawiści rasowej, w zakresie, w jakim zachowania te naruszają jedynie dobra o charakterze abstrakcyjnym, a więc nie są połączone z pobicie lub innym fizycznym wyrazem określonych przekonań.

Adam Bodnar jest Sekretarzem Zarządu Helsińskiej Fundacji Praw Człowieka, Adiunktem w Zakładzie Praw Człowieka UW

Michał Jagielski - prawnikiem w Helsińskiej Fundacji Praw Człowieka

PRAWO PRZECIW NIENAWIŚCI

Kwestionariusz do badania akt

Sąd, Miasto:

Sygnatura akt:

Data założenia sprawy przez sąd (rok):

Kwalifikacja prawna czynu:

I. Krótki opis stanu faktycznego:

(w szczególności: na czym polegał czyn zabroniony, czy oskarżony był nieletni, młodociany, czy miał ograniczoną poczytalność?)

II. Postępowanie w sprawie w I instancji:

1. Czy postępowanie wszczęto?

(czy zachodziły przesłanki z art. 17 par. 1 k.p.k.? Jeśli postępowanie umorzono na tej podstawie, to proszę podać zasadnicze elementy uzasadnienia)

2. Jakie rozstrzygnięcie zapadło w sprawie?:

(czy postępowanie zostało warunkowo umorzono, czy wydano wyrok skazujący/ uniewinniający, inne rozstrzygnięcie)

3. Wymiar kary:

(jaką karę wymierzono, czy zastosowano warunkowe zawieszenie wykonania kary, środki karne/ zabezpieczające, czy odstąpiono od wymierzenia kary?)

4. Zasadnicze elementy uzasadnienia:

(w szczególności: na jakich dowodach oparł się sąd, czy korzystał z dowodu z opinii biegłego i w jaki sposób potraktował tę opinię)

5. Postępowanie odwoławcze:

(czy wniesiono środki odwoławcze?)

II. Postępowanie w sprawie w II instancji:

1. Czy sąd przyjął apelację:

(jeśli nie, to proszę podać przyczynę)

2. Rozstrzygnięcie sądu w sprawie:

(czy sąd uchylił/zmienił orzeczenie, umorzył postępowanie?)

3. Zasadnicze elementy uzasadnienia:

III. Uwagi dodatkowe:

(np. czy dostęp do akt nie był utrudniony?)

Data i miejsce przeprowadzonego badania:

Imię i nazwisko osoby przeprowadzającej badanie

Opracowanie ankiety: Milena Liszka

Spis treści

str. 5-. Wstęp - Andrzej Smosarski

str. 9- Trochę statystyki, czyli wykaz postępowań toczących się w Polsce w latach 2007-2009 - Amudena Rutkowska

str. 39- Akty mowy nienawiści -Antoni Sulek

str. 45-Przestępstwa na tle ksenofobicznym. Omówienie monitoringu wybranych procesów - Alina Cała

str. 51- Postępowania w sprawach przestępstw motywowanych nienawiścią - Michał Jagielski, Adam Bodnar

